

EXKLUZIVNĚ "Co bylo ukradeno, musí být vráceno" aneb právní rozbor k problematice restitucí církevního majetku

13. 7. 2012 / Karol Hrádela (/authors/3309-karol-hradela)

ŠOK | Advokát JUDr. Karol Hrádela se v minulých měsících velmi obsáhle zabýval církevními restitucemi. Napsal o nich rozsáhlou analýzu. Částečně byl text citován při projednávání církevních restitucí v Parlamentu. O zveřejnění komplexního textu doktora Hrádelu Britské listy požádaly. Svolení dostaly. K dotazu, co považuje za nejzajímavější bod probíhající diskuse o církevních restitucích v Parlamentu, dnes Hrádela exkluzivně Britským listům sdělil:

Nejzajímavější je, že se tvrdí, že nebyla vyplácena náhrada za údajně zestátněný církevní majetek, přičemž nikdo se nezabývá prověřením tohoto tvrzení z důvodové zprávy. Očekával bych, že budou vyvráceny názory, že náhrady byly poskytnuty alespoň v některých případech, tak, že se dozvíme, že a kdy a kým byly prověřeny náhradové knihy, archivní dokumenty Národního pozemkového fondu při Ministerstvu zemědělství a fondu pozemkových reforem a majetkové podstaty pozemkových reforem. Studujeme-li totiž archivní dokumenty jak církevní, tak i vládní, jsou o tomto tvrzení více než vážně pochybnosti. Konec konců o tom, že náhrady byly vypláceny, psal i profesor Pavlíček...

Druhým postřehem je snaha prosazovatelů církevních restitucí se vyhnout odborným diskusím a jejich neochotě odpovědět na konkrétní otázky, jak se stalo i na Žofinském fóru k církevním restitucím.

Účelovost tvrzení o charakteru církevního majetku a tom, komu patřil a jak se s ním mohlo nakládat, a změny v názorech na charakter majetku, popírání, že o církevním majetku jako účelovém majetku do značné míry rozhodoval stát.

Je známo, že např. dr. Leopold Prečan, arcibiskup olomoucký napsal 12. března 1946 protest, kde uváděl: "... církevní jmění jako všeužitečná nadace slouží a sloužiti bude ve zvýšené míře i státu, který podle zákona ze dne 7.5.1874 (<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/50-1874.htm>) má bdíti nad jeho integritou a má vykonávati nad ním dohled. Církevní jmění vůbec obstarává svým výnosem účely vše užitečné, účely veřejného prospěchu, potřeby církve, instituce charitativní a školské apod. Jeho výnos nemůže sloužiti než účelům, jež jsou dány a určeny zákony vnitrostátními." Shodně psal i královéhradecký biskup dr. Mořic Pícha 25.3.1946. Nyní se má využívat užitek k účelům, které nebudou dány zákony vnitrostátními.

Nikdo se nezmiňuje, že zatímco od roku 1919 do roku 1939 bylo na římskokatolickou církev vyplaceno 1 206 264 579,- Kč, přičemž od roku 1947 do roku 1949 365 781 000,- Kčs (a z toho nejvíce v roce 1949, tj. v roce, kdy měl být přijat napadaný zákon o financování církvi).

Jak byla vyplácena náhrada za vyvlastňovaný majetek?

Náhrada za vyvlastňovaný majetek byla vyplácena tak, že státní pozemkový úřad navrhl, aby soud, u kterého byla nemovitost zapsaná, a bylo-li více takových soudů, pak ten soud, kde byla podstatná část nemovitostí, provedl rozvrh přejímací ceny v nesporném řízení. Rozvrh byl prováděn ke dni skutečného převzetí a při sjednání dohody o náhradové ceně ke dni knihovního převzetí. Proti usnesení o rozvrhu přejímací ceny bylo právo stížnosti a po právní moci se staly nároky oprávněných osob splatnými a pozemkový úřad vyplácel náhrady vlastníkům po úhradě veřejných daní a úhradě pohledávek věřitelů atd. přiznaných pohledávkou, a to buď hotově nebo zápisem do náhradové knihy původně vedené u příslušného soudu.

PS: Karol Hrádela pak Britským listům zaslal doplňující informace k otázce náhradových knih:

Náhradové knihy vedly Zemský soud v Praze pro Čechy a Zemský soud v Brně pro Moravu a Slezsko, takže se jednalo o dvě knihy pro území současné České republiky. Byl-li nárok vlastníka zapsán do náhradové knihy, šlo o soukromoprávní pohledávku vlastníka vůči státu. Náhradovou knihu u zemského soudu v Praze a Brně vedl Úřad pozemkových knih a písemnosti vyřizoval samosoudce vyřizující knihovní věci.

Podle pozdějšího § 1 nařízení č. 360/1922 Sb., které nahradilo nařízení č. 630/1920 Sb., byla náhradovou knihou kniha účtů tzv. náhradové banky. Ta také vedla sbírku listin dle § 8 uvedeného nařízení. V účtu náhradové banky se zapisovala mimo jiné náhradová pohledávka s veškerým příslušenstvím, údaji o splatnosti a vypověditelnosti a veškeré změny a omezení, týkající se náhradových pohledávek, kromě pravidelných umořovacích splátek. Po úplném splacení náhradové pohledávky se pohledávka zcela vymazávala z náhradových knih s tím, že veškerá podání náhradové bance se zapisovala do deníku náhradové banky. Náhradovými bankami mohly být podle § 9 -- Hypoteční banka česká v Praze, Hypoteční banka moravská v Brně, Slezský pozemkový úvěrový ústav v Opavě, spořitelny dle spořitelního zákony, ústavy oprávněně vydávat zástavní listy při splnění dalších podmínek, zejména pak při pověření Státním pozemkovým úřadem, a určené státní ústavy. Jména ústavů byla vyhlášována Státním pozemkovým úřadem v úředních listech.

Ústav náhradové banky pro pozemkovou reformu vytvořený vládním nařízením č. 360/1922 Sb. a vládním nařízením 361/1922 Sb., byl spolu s náhradovou knihou zrušen a jeho práva a závazky přešly dle zákona č. 98/1950 Sb. o zrušení Národního pozemkového fondu při Ministerstvu zemědělství a fondu pozemkových reforem a o sloučení jejich jmění na majetkovou podstatu pozemkových reforem jako účelového jmění státu spravovaného ministerstvem zemědělství podle zásad hospodářského plánování. Do ní byly sloučeny i různé náhradové fondy, včetně náhradového fondu dle zákona č. 322/1920 Sb. Dokumentace majetkové podstaty pozemkových reforem a náhradových knih by pak měla být základním zdrojem informací o vyplacených náhradách

Byla-li pohledávka zapsána do náhradové knihy, byl pozemkový úřad povinen ji umořovat nejméně půlprocentními splátkami ročně. Banka mohla pohledávku čtvrtletně vypovědět a zaplatit buď hotově, nebo umořitelnými dílčími dluhopisy ve stejné jmenovité hodnotě a se stejnou úrokovou mírou. Vlastník pak byl oprávněn vypovědět pohledávku po pěti letech po zápisu pohledávky. Do náhradových knih se zapisovala i výpověď a zaplacení či uvolnění náhrady (srovnej § 4 vládního nařízení č. 630/1920 Sb.), když původně vymaz náhradové pohledávky povoloval soud. Byla-li náhradová pohledávka zcela zaplácena, vymazala se v náhradové knize dle § 6 nař. č. 360/1922 Sb. Veškerá podání došla náhradové bance a týkají se pohledávek a práv a náhradové knize zapsaných se zapisovala do deníku náhradové banky v pořadí, v jakém časově došla k náhradové bance.

Zjistit, zda byly vypláceny náhrady a v jaké výši za "zestátněný" církevní majetek a v kterých letech tak není nemožné či mimořádně obtížné a je nepochopitelné, proč o tomto prověření listinných důkazů chybí v důvodové zprávě i v diskusi jakákoliv zmínka.

viz § 62 náhradového zákona, zákon č. 329/1920 Sb. o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový

Vládní nařízení č. 360/1922 Sb., o náhradových knihách a náhradových bankách.

viz § 61 náhradového zákona, zákon č. 329/1920 Sb. o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový

PSS sobota 0:10: Vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi) prošel obecnou i podrobnou rozpravou 6. 6. 2012 na 40. schůzi (<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/040schuz/40-2.html#121>). Třetí čtení návrhu proběhlo v pátek 13. 7. 2012. Církevní restituce byly Poslaneckou sněmovnou Parlamentu schváleny na 41. schůzi v sobotu 14. 7. 2012 po půldenní diskuzi (<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/041schuz/s041108.htm>), omezení řečnické doby na 10 minut a současně počtu vystoupení každého poslance na dvě dle § 59 Jednacího řádu. Byl schválen dvě minuty po půlnoci jako sněmovní tisk 580 (<http://www.psp.cz/ff/f4/1a.htm>) v třetím čtení, v hlasování č. 158 (<http://www.psp.cz/ff/6d/64/ec/16.htm>). Přítomno bylo v tu chvíli 182 poslanců. Pro schválení zákona tudíž je třeba 92 hlasů. PRO bylo 93. PROTI 89. Zákon tedy prošel o jeden hlas. Jde o vydání majetku v ceně 137 miliard Kč. Očekává se neschválení Senátem, kde má většinu opozice. Při přehlasování Senátu bude Sněmovna potřebovat většinu 101 z 200. V hypotetickém případě opětovného schválení Sněmovnou po očekávaném neschválení Senátem by ještě nejspíš před podpisem prezidenta následovala stížnost k Ústavnímu soudu. | **ŠOK**

Předmluva

Četné vzájemné osočování a napadání spoluobčanů kvůli církevním restitucím, bouřlivé diskuse, z kterých jsem měl pocit, že spíš diskutující projevují své názorové přesvědčení, než by věcně argumentovali ve prospěch svých stanovisek či k vyvrácení případných nedostatků v argumentaci svých protivníků, mne přivedlo k potřebě si sám pro sebe ozřejmit, zda mají pravdu jedni či druzí. Sebekriticky přiznávám, že jsem vůbec netušil při zahájení práce, k jakým závěrům dospěji. Po bedlivé analýze jsem zjistil skutečnosti mnohdy i velmi překvapivé, které v diskusích nezazněly, a které mohou zdokladovat či vyvrátit závěr o tom, zda se mají, musí, mohou, nesmí či nemají z právních důvodů provádět církevní restituce. Delší dobu jsem váhal, jak se získanými poznatky naložit. Velmi dobře si uvědomuji možná rizika a dopady zveřejnění svých závěrů, když nelze očekávat, že by bylo mnoho těch, kteří tento rozbor uvítají. Slib daný při promoci a povinnost advokáta chránit právní stát mne pak přivedly k napsání tohoto rozboru, který jsem se snažil zpracovat podobně jako jedna z nejznámějších osobností naší právní historie profesor Hobza při psaní jeho publikace k podobnému tématu. Ten jí uvedl takto: *"Úvod. Studie o Modu vivendi je prostá jakýchkoli mých osobních ambicí nebo motivů. Má sloužiti toliko vědecké pravdě. Svobodný, osobními a politickými ohledy nezátížený rozbor konfesních otázek může národu prospěti a prospěje v každém případě: at' s tím rozhodující kruhy souhlasí nebo nesouhlasí. Soudím, že dnes více než kdy jindy potřebujeme u nás odborných rozborů a posudků v oblasti veřejného práva a veřejných zájmů. Je to ovšem někdy věc mrzutá, že by si otevřeným slovem právě v konfesních věcech u nás někdo rozmnožil počet přátel, nelze zajisté očekávat. V Praze dne 21. prosince 1930."* Dovolím si zároveň předem poděkovat laskavému čtenáři za jeho věcné připomínky a omluvit se za rozsah této práce. Chtěl-li jsem však závěry, ke kterým jsem dospěl, řádně odůvodnit, nedokázal jsem ji zkrátit, když i tak jsem některé odkazy a principy byl nucen vynechat, aby práce nebyla neúměrně rozsáhlá.

28.03.2012, upraveno 09.05.2012

Úvod

V České republice se nyní řeší v zákonodárném sboru problematika tzv. církevních restitucí. Zákonodárny proces v konkrétním případě vyvolává řadu pochybností. Dochází ke sporům a vzájemnému napadání opozice a vládní koalice, někteří občané podávají trestní oznámení na ústavní činitele v souvislosti s legislativním procesem a hrozící škodou v řádech desítek miliard korun.

Navržený zákon má dle své preambule za cíl vypořádat majetkové vztahy mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi a dosáhnout plné náboženské svobody obnovením majetkové základny církví a náboženských společností dosažením svobodného a nezávislého postavení církví a náboženských společností v České republice, jejichž existenci a působení pokládá stát dle důvodové zprávy za nezbytný prvek demokratické společnosti. Definitivní vypořádání však nezabezpečuje, přestože má spočívat v tom, že se církevním právníkům osobám vydá v naturální formě část v tuto chvíli státního a údajně původního církevního majetku a dále, že církev obdrží finanční plnění od státu za údajně původní církevní majetek, který vlastnily k rozhodnému dni 25. února 1948, a který nyní nevlastní stát a který se proto nevydává.

Církev měly dle důvodové zprávy k rozhodnému dni údajně ve vlastnictví 261. 633 hektarů půdy. Rozdíl mezi velikostí původního pozemkového církevního majetku a majetkem nyní vlastněným státem je dle ní 109.822 hektarů. Za tento rozdíl - nevydáváný majetek - náleží církvím finanční náhrady. Celková částka paušální finanční náhrady činí 59 mld. Kč rozvržených ve splatnosti do 30 let s valorizací inflace.

V současné době je v České republice 32 registrovaných církví a náboženských společností, z nichž 17 je financováno státem podle zákona č. 218/1949 Sb. Navržené odškodnění směřuje pouze k některým církvím, přičemž i samotný navržený restituční zákon se podstatně odlišuje od ostatních restitučních zákonů.

Důvodová zpráva předložená vládou zákonodárnému sboru zamlčuje či zkresluje řadu důležitých otázek, neuvádí je historicky a právně správně. Nedostatky zprávy jsou tak závažné, že lze mít více než vážné pochybnosti o tom, že se jedná o neznalosti navrhovatele. Případně schválený zákon prokazatelně prolamuje hranici února 1948 a staví se proti principům prosazovaným při zakládání našeho státu prezidentem Masarykem a jeho spolupracovníky. Nebrání možným budoucím soudním sporům ohledně původního církevního majetku. Pod záminkou zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd, které byly spáchány komunistickým režimem v období let 1948 až 1989, kdy došlo k tzv. sametové revoluci a porážce komunistického režimu, v případě schválení v navrženém znění přinese řadu křivd a nerovnoprávností a v konečném důsledku změni poměry na území České republiky vzniklé za několik století, aniž by na to důvodová zpráva upozornila.

Otázka tzv. církevního majetku na našem území souvisí s historicky převažujícím monopolním postavením katolické církve v dějinách států na území České republiky, s vydíráním a násilím na lidech, s placením a vymáháním desátků, jejichž často nedobrovolnému placení se nemohli obyvatelé vyhnout, s omezováním práv kněžích a jejich rodinných příslušníků ve prospěch církve, s nedobrovolným nuceným odevzdáváním majetků církvi a s překrucováním skutečného právního postavení církvi u nás i v zahraničí.

Z důvodů výše uvedených se článek snaží o objektivní popsání problematiky tohoto majetku z historickoprávního aspektu, aby si každý mohl sám na základě znalosti relevantních údajů vyhodnotit nejen legislativní proces, ale i možnou trestněprávní odpovědnost předkladatelů zákona. Upozorňuje pak nejenom na dřívější právní úpravu a příčiny vytváření a rozsah církevního majetku, ale i na dříve platné normy a judikaturu soudů působících na našem území či Evropského soudu pro lidská práva.

Historicky první církevní majetek

O majetkových poměrech souvisejících s náboženstvím v prvním státním útvaru na českém území v Sámově říši v prvé polovině 7. století n. l. nemáme bližší údaje. Pouze víme, že zde neexistoval majetek patřící stávající církvi římskokatolické, neboť na území nynější České republiky nebylo křesťanství a vyslanec francouzského krále Dagobert Sicharius dle Fredegardovy kroniky z 60. let 7. století uváděl Sámovi: "Není možné, aby křesťané a sluhové boží mohli uzavírat přátelství se psy."

V devátém a na začátku desátého století patřily Čechy do tzv. Velkomoravské říše. V ní se již vyskytují první informace o majetcích spojených s kultem. Roku 862 kníže Rastislav žádá Cařihrad o vyslání slovansky mluvících věrozvěstů na Velkou Moravu a roku 863 přichází z ní dva bratři sv. Cyril a Metoděj na Velkou Moravu. Ti byli prohlášeni v roce 1980 spolupatrony Evropy. Roku 874 křtí knížete Bořivoje a jeho ženu Ludmilu na Velehradě. Bořivoj založil první kamenný kostel v Čechách na Levém Hradci a první kostel na pražském hradu zasvěcený Panně Marii. Čechy se podřizují církevní správě velkomoravské, která nahradila církevní správu z Řezna.

Minimálně od té doby platil soudní Zákon pro laiky -- Zákon sudnyj ludem. Vznikl pravděpodobně na území velké Moravy, když dle některých byli bratři jeho autory. Ten v době, kdy ještě bylo přípuštěné na území státu otroctví, dokonce vyžadoval vydávání odpadlíků od křesťanské církve církvi.

Církevní majetek po vzniku českého státu

Po zániku Velké Moravy již hovoříme o českém státu a postupném vytváření církevního majetku v něm. V roce 973 bylo založeno pražské biskupství. O zavedení desátků v českých zemích se dle Kosmovy kroniky pokusil nedlouho po jeho založení pražský biskup Dětmar (biskup 976-982). Při jejich zavádění nebyl údajně příliš úspěšný pro nedostatečnou podporu světské moci.

Později vévoda (kníže) Boleslav v roce 992 poskytl osobně biskupovi Vojtěchovi právo na stavění kostelů a vybírání desátků.

Až roku 1039 v Dekretech Břetislavových známých z latinského znění z Kosmovy kroniky byla vyhlášena podpora státu církvi se snahou o prosazení církevní morálky a upevnění církevní organizace. Zakotvila právo církve na propadnutí díla a toho, co se při díle nalezne, pokud někdo neslaví neděle a slavné svátky, pokuty za nedodržování církevních svátků či za nepohřbení mrtvého na křesťanském hřbitově. Církev se tak začala na základě rozhodnutí státu obohacovat na úkor těch, kteří nechtěli akceptovat katolickou morálku a katolické náboženství.

Z vůle státu tak církev začala získávat prostředky pro svoji činnost, na které by jinak neměla nárok. Právě státní souhlas a podpora církvi se získáváním zdrojů byly jedním z důvodů, proč stát často nepovažoval církev za vlastníka církevního majetku, ale spíše za správce majetku státu. Panovníkem založené kláštery byly považovány za zvláštní druh panovníkovy jmění se samostatnou správou prováděnou klášterní komunitou. Panovník o tomto majetku rozhodoval, jak se stalo např. r. 1150, kdy byl klášter v Litomyšli (založen 1092 Břetislavem II.) odebrán z rozhodnutí vládců benediktinům a předán premonstrátům.

Statut/Statuty Konráda Oty, nejstarší český zákoník, byl vyhlášen roku 1189 na sněmu velmožů v Sadské u Nymburka pro území Čech a pro území moravských úděl později králem Přemyslem Otakarem I. v první polovině 13. století. V nich král (např. ve statutu brněnském) stanovil poplatky pro kaplany, pokud chtěl někdo podstoupit soud vody (čl. 8) a zároveň výjimky pro práva kleriků s kostelními nadáními, které se řídily dle práva kanonického (čl. 39).

V roce 1212 dochází k vydání Zlaté buly sicilské římským a sicilským králem Fridrichem II. zavádějící dědičnou hodnost českých králů a jejich oprávnění k investituře biskupů. V té době ještě stále platila povaha církevního majetku jako majetku odvozeného od vůle dárce, kdy dárce mohl tento majetek církvi odejmout.

Boj církve o získání majetku do vlastnictví

Po získání monopolu víry zahájila katolická církev boj se státem na získání majetků do svého vlastnictví a začala si vynucovat ekonomické výhody, které by jinak neměla a to pod hrozbou neprovádění církevních obřadů, což v katolické zemi bylo něco nemyslitelného.

Ondřej, nově vysvěcený biskup pražský, po návratu z Říma do Čech v souladu s vůlí papeže vyhlásil na jaře 1217 interdik (zákaz bohoslužeb, pohřbů, křtů, udílení svátostí) příbitím diecézních listů na chrám sv. Víta na pražském hradě (pro údajné omezování práv církve králem a šlechtou, pro neodvádění desátků atd., což vedlo k ukončení většiny náboženských obřadů v českých zemích). Král Přemysl I. se odmítl podřídit a chránil svrchovanost království. Svoloval jako reakci na v katolické zemi absurdní situaci bránící církevními obřadům, když např. smrt nečeká, až se politici dohodnou, zemský sněm. Ten krále podpořil. Na základě jeho výsledků požádal král listem metropolitu arcibiskupa mohučského o zrušení interdiktů. Brzy potom arcibiskup mohučský zrušil interdik. Papež Honorius III. listem ze dne 22. června 1217 však králi vytkl, že nešetří církevní ustanovení o interdikt, že si přisobuje právo patrona na patronát biskupském, že ukládá řeholníkům a jiným duchovním nenáležitá břemena veřejná, že nedáváním desátku ze svých statků je nedobrym

příkladem jiným pánům a zemanům. Arcibiskupovi mohučskému papež nařídil listem z 20. července, aby do 20 dnů obnovil v Čechách záповeď služeb božích, tj. odvolal jím na základě žádosti krále realizované zrušení interdiktů. Interdikt včetně zákazu svátosti posledního pomazání pak vedl k vynucenému a v zemi odmítanému prosazení církevních požadavků vůči státu i šlechtě. Papež v květnu r. 1218 stanovil podmínky smíru. V průběhu vyjednávání církev ustoupila od interdiktů, ale jeho hrozba zůstávala. V srpnu r. 1219 papež pohrozil exkomunikací osob, které neprosazovali v minulosti interdikt a interdiktem služeb božích v celé zemi, jestliže nebudou splněny určité podmínky v době dvou měsíců. V roce 1221 byl král donucen přistoupit k podmínkám smíru vydáním imunitního privilegia pro pražské biskupství. Na něj navázalo tzv. Velké privilegium české církve. Církev tak dostala právo na plný desátek i na vlastnictví církevního majetku. Od roku 1221 pak takto vynuceně byly na našem území církevní nemovitosti uznávány za vlastnictví církve (prozatím se vztahovalo pouze na pražské biskupství) a jejich dosavadní vlastníci se stali ze zakladatelů patrony těchto staveb. Došlo tak fakticky mimo jiné k nedobrovolnému "vyvlastnění" určitého majetku pro potřeby církve katolické do vlastnictví církve katolické resp. jejích institucí a to bez jakékoliv náhrady dosavadním vlastníkům. Církvě pak zcela zůstávaly povinně placené desátky a vytvářely se předpoklady pro její budoucí majetky a konflikty v zemi v důsledku tohoto vynucení. Interdikt zvítězil a katolická církev prosadila své zájmy. V roce 1222 na naléhání papeže rozšířil král Přemysl Otakar I. v omezené podobě platnost dohody ze Schatzbergu z pražské diecéze i na ostatní diecéze, kláštery, kapituly a farnosti. Snad právě zásluhy biskupa Ondřeje o to, že církev začala získávat světský majetek do svého vlastnictví, se staly hlavním důvodem, že ač zemřel v klášteře Casamari, je jeho hlava uložena od roku 1369 ve zdi kaple sv. Václava nad oltářem sv. Kříže v chrámu sv. Víta na pražském hradě, v kapli, odkud vedou schody ke korunovačním klenotům českého státu, tedy na čestnějším místě než např. sv. Jan Nepomucký. Ten se však o majetek církve tak nezasloužil.

Církevním synodem z r. 1349 si církev přisvojila pravomoc ve sporech o církevní majetek. Zároveň již od 1. pol. 14. století dochází k zavádění inkvizičních soudů.

Husitské hnutí a jeho důsledky

Církevní instituce získaly v průběhu 13. a 14. století významné vlastnictví v důsledku monopolního náboženského postavení katolické církve prosazovaného i za pomoci inkvizice, vynuceného placení desátků, zádušních darů, odpustků, kněží pak i z plateb za pohřby, svatby atd. Církev se stala největším ekonomickým vlastníkem v zemi. Často nedobrovolné získání majetků církvi s hromaděním církevního majetku spojeného s malou péčí o potřebné a vedlo k nespokojenosti s církvi i v církvi katolické a ke vzniku husitského hnutí. Začátkem 15. století se v církvi vyskytovala "hojnost korupce, závisti a pokrytectví" a rostla snaha o očistu církve a omezení jejího majetku.

Roku 1412 Jan Hus vystoupil proti prodávání odpustů podobně jako 100 let po něm Luther. Výsledkem bylo, že již v lednu téhož roku byla nad ním vyslovena klatba a musel opustit Prahu. Roku 1420 husité zformulovali programový základ husitského hnutí navazující na odkaz Jana Husa ve čtyřech artikulech pražských: svoboda kázání, přijímání pod obojí, odnětí majetku církvi a návrat k chudobě, veřejné trestání těžkých hříchů. Ty se staly nejen politickým programem potvrzeným všemi složkami husitského hnutí, ale na Časlavském sněmu konaném ve dnech 3. - 6. června 1421 i základem dalšího právního vývoje. Šlo tak o likvidaci majetku církve a tím i likvidaci její světské moci. Čtyři pražské artikuly se staly základním zemským zákonem s tím, že změna třetího článku zakotvená v tzv. basilejských kompaktátech schválených Basilejským koncilem roku 1334 a respektovaných až do Bílé hory umožnila, aby kněží vlastnili majetek.

Při husitském hnutí došlo k odnímání řady církevních majetků světskou mocí a to bez jakékoliv náhrady. Menší restituci majetku některých klášterů realizoval král Jiřík z Poděbrad. Husitské hnutí a uplatňování třetího pražského článku zbavilo církev jejich statků a do roku 1627 přestala katolická církev být považována za samostatný stav. Husitské hnutí způsobilo, že katolická církev přestala být jedinou církvi v Českých zemích a legálně působily dvě církve -- katolická a kališnická, přičemž ostatní církve nadále nebyly povolené a naopak jejich příslušníci byli stíháni jako kacíři (luteráni, kalvíni, čeští bratři). Husitské hnutí napomohlo pozdějšímu protestantismu.

V bitvě u Moháče v srpnu 1526 padl český a uherský král Ludvík Jagellonský, po jeho smrti byl zvolen za českého krále 23. října roku 1526 Ferdinand I. Habsburský a vznikají předpoklady pro vznik habsburského soustátí spojujícího zejména dědičné země rakouské, Českou a Uherskou korunu.

Představitelé katolické církve uvádějí: "První zprávy o rozsahu církevního majetku po husitských válkách máme až z roku 1575, kdy církev vlastnila v Čechách 5% půdy (král 11%) a na Moravě 18% (král téměř nic). V Čechách žilo v té době jen asi 305.000 katolíků z 2 mil. obyvatel (15%), zatímco na Moravě žilo asi 25 - 30% katolíků z asi 1 mil. obyvatel." Potvrzují tak relativně malý rozsah majetku katolické církve a zejména skutečnost, že obyvatelstvo v našich zemích do násilného vyhánění nekatolíků bylo převážně nekatolické a to přes podporu katolické církve ze strany habsburského královského rodu.

Protestantské a českobratrské náboženství bylo "definitivně" uznáno Majestátem o náboženské svobodě z roku 1609.

Bílá hora a její důsledky

Když generální sněm českých stavů sesadil 19. srpna 1619 krále Ferdinanda II. z trůnu a následně zvolil za českého krále falckého kurfiřta Friedricha, došlo k dalšímu oslabení vlivu katolické církve.

Vítězství sesazeného krále a českými stavy prohraná bitva na Bílé hoře v konečném důsledku přineslo značné majetky některým katolickým, často cizím, rodům a jejich představitelům na úkor historické české šlechty. Nastává společný postup církve a těchto často cizích šlechticů, který pozorujeme u jejich potomků i v dnešních dobách. Po popravě vůdců povstání 21. 6. 1621 byl zrušen Rudolfovo majestát o náboženské svobodě, v prosinci 1621 byli vypovězeni nekatolíčtí duchovní vyjma luteránů a v říjnu 1622 byli vypovězeni i luteránští kazatelé, čímž došlo k faktickému zrušení basilejských kompaktátů potvrzených r. 1564 papežem Piem IV. Patenty z dubna 1624 bylo katolické náboženství prohlášeno za jediné a téhož roku v srpnu byli vypovězeni všichni nekatolíčtí duchovní. Vznikl opětovný

monopol katolické víry. Nekatolické obyvatelstvo, kterého byla po Bílé hoře podstatná část obyvatelstva naší země, tratí a je násilím rekatolizováno. Nastává nové obohacování katolické církve a návrat k předhusitským časům. Šlechtici, kteří nechtěli přestoupit na katolickou víru, mohli odejít dle mandátu z 31. 7. 1627, ale podání museli zůstat a byli násilně rekatolizováni, pokud neutekli. Protireformační patent Ferdinanda II., podle kterého byli mnozí nuceni se odstěhovat, pak stanovil: "aby tak mimo svaté apoštolské a jediné spasitelné křesťanské náboženství ... nebyla zaváděna a dovolena žádná jiná víra nebo svádějící kacířské zhoubné bludy, roty a sekty". Některé poddanské vesnice se pak vylidnily v důsledku útěků až na 50%, když útěk znamenal samozřejmě i vzdání se svého majetku pro víru otců a pro zachování obyčejné lidské důstojnosti a hrdosti. Konfiskacemi majetku došlo k omezení ekonomické moci domácí šlechty, neboť tento postih zasáhl v Čechách asi polovinu všech dospělých příslušníků stavu panského a měšťského. Český stát přišel o svoji politickou reprezentaci a nastal nárůst katolického církevního majetku při likvidaci jiného církevního majetku. Podle mandátu z 3. 3. 1628 byla donucena asi 1/4 českých šlechtických rodin a asi 1/5 až 1/4 zámožnějšího měšťanstva opustit vlast. Habsburské soustátí začíná sloužit dynastickým zájmům a potřebám katolické církve.

Po bitvě na Bílé hoře získala církev 3,5% pobělohorských konfiskátů, z čehož připadalo 80% na majetek, který jí patřil před husitskými válkami a před propuknutím vážných výhrad k situaci v církvi. Katolická šlechta a katolický král však ani po Bílé hoře nedokázali zcela odstranit výdobytky husitského hnutí. K celkové restituci církevních majetků nikdy nedošlo. Náhradou za neuskutečněnou restituci předhusitských majetků církve se stal závazek panovníka, že bude odvádět pražskému arcibiskupovi 15 krejcarů z každé bečky soli dovezené do Čech, aby měl arcibiskup prostředky na obnovu kostelů a far v Čechách .

Se snahou o zmenšení tragédie českého národa spojené s pobělohorským útlakem, nuceným opouštěním majetku a bohatnutím subjektů často vystupujících proti českému státu pak po třech stoletích souvisela i snaha otců zakladatelů Československé republiky o prosazení pozemkové reformy (viz dále).

Čechy od 18. století do 1. republiky

Přes podporu církve habsburským královským rodem však později dochází k omezování církevního vlastnictví, které přes svůj rozsah často nesloužilo podobně jako před husitskými válkami potřebným dle zásady: "Miluj bližního svého jako sebe samého." Stát opětovně začíná církevní majetek omezovat či jeho užívání regulovat. Samostatnému nabývání nemovitého majetku bez souhlasu panovníka církevními právníky osobám bránilo amortizační předpisy z dob Leopolda I. (1660), Karla VI. (1723) a Marie Terezie (1771). Karel VI., otec Marie Terezie a poslední habsburský český král, zakázal roku 1723 církevním právníkům osobám nabývat nové nemovitosti. Toto omezování církevních majetků později pokračovalo za jeho dcery Marie Terezie a jeho vnuka Josefa II., prvního českého krále z dynastie habsbursko-lotrinské, a následně i bratra Josefa II. krále Leopolda II. atd., přestože od Leopolda II. docházelo k jejich mírnějšímu uvolňování. Tyto *amortizační zákony*^[53] ([/art/64146.html#_edn53](#)) omezující církevní majetek s určitými výjimkami a zmírněními platily až do roku 1855, když však jejich omezení patentem 195/1855 ř. z. bylo následně zrušeno "dle celého znění svého" článkem I zákona 50/1874 ř. z. v návaznosti na jeho § 31, který se odkazoval na zvláštní předpisy vydané k společenstvům klášterním.

Některými amortizačními zákony omezila Marie Terezie nabývání majetků církví katolickou a to včetně daňových privilegií církve. Zároveň na základě důvěrného pokynu z r. 1777 připustila, aby nekatolíci nebyli nuceni k účasti na církevních slavnostech, přestože používaná *Constitutio criminalis Theresiana* z r. 1768 krutě trestala činy proti Bohu, církvi a státu, tělesné smíšení s nevěřícími či v čl. 58 čarodějnictví. Náboženské delikty začaly být za Josefa II. považovány za pouhé přestupky. Rušení náboženství pak zůstalo trestným činem i dle § 107-109 trestního zákoníku z roku 1803.

K zrušení monopolu katolické církve dochází vydáním tolerančního patentu Josefa II. dne 20. 10. 1781, který připustil náboženství augšpurské, helvetské a pravoslavné a právo ustanovovat jejich náboženské obce. Za Josefa II. byly patentem ze dne 29. 11. 1781 zrušeny kláštery , které se nezabývaly vyučováním, vědou, péčí o nemocné atd. a jejich majetek byl převeden do nově vzniklého náboženského fondu (Religionsfond) , který byl později převeden do Náboženské matice. Tento fond měl zajišťovat vzdělávání obyvatelstva a sociální péči. Na nesouhlas papeže s kroky Josefa II. tento reagoval vládní normou z roku 1781, ve které uvedl: "Zeměpanská moc obsahuje bez výjimky vše to, co je v církvi nebožského, ale z lidského vynálezu a ustanovení, a co, ať je to cokoliv, jen povolení anebo schválení vrchnostenské moci svou existencí děkuje; této moci musí tedy příslušet právo všechna podobná dobrovolná povolení nejen změnit a omezit, nýbrž i zrušit, kdykoliv toho zájmy státní, nepřístojnosti nebo změněné časy a poměry vyžadují. " Stát tak převzal od církve vše, co náleželo do právního řádu.

Josef II. zotřil státní dohled nad církvi s odůvodněním, že většina církevního majetku vznikla z darů bývalých panovníků. Zavedl do josefinského státního práva ustanovení, že "církevní statky nepřestaly být statky státními". Církevním orgánům ponechal jen řízení jejich hospodářského provozu pod státním dozorem, aby církevní statky byly spravovány a užívány přesně tak, jak si to přál panovník. Jeho nové *placetum regium* z roku 1781 odňalo papežům téměř všechnu moc nad církvi na území jeho říše. Mnohé klášterní majetky byly převedeny pod vlastnictví státu v českých zemích na základě reformy mezi lety 1785 -- 1786. K jeho předpisům uvádí Veselý: "Dle státního práva církevního za vlády císaře Josefa II. přihlíželo se ku statkům církve jako ku statkům státním; bylo tudíž tehdy pouze skutečné hospodaření na statcích církve církevním orgánům přenecháno, kdežto správa státní měla všeobecný dozor nad hospodářství tím a pečovalo o to, by jmění církve spravováno a jeho použito tak, jak to vláda za vhodné považovala. Úřady církevní měly pouze právo dohlížeti ke církevním dotacím, ku správě statků církevních, ku sdělení účtů, dále přihlížeti ku zbožným nadacím a spolupůsobiti při zakládání těchto (dv. dekret ze dne 17. března 1791, ze dne 23. ledna 1796, ze dne 26. srpna 1799 aj.)."

Vztah státu a církve v první polovině 19. století

Roku 1804 se císař František II. prohlásil dědičným císařem rakouským a následně římská říše přestala existovat. Roku 1809 nařídil František II., aby církev vydala všechno zlato a stříbro z kostelů státu, aby tak získal další finance na své vleklé války. Církev tak přišla o velké množství vzácných kalichů, monstrancí a jiných bohoslužebných předmětů, které vytvořilo zejména barokní umění. To souviselo s přístupem k majetku užívaného církvi ze strany rakouského císařství a s tím, že rakouští císařové se cítili oprávněni rozhodovat o tom,

co církev bude vlastnit a s čím bude nakládat a s čím ne. Dne 15. 3. 1811 byl vyhlášen státní bankrot. Roku 1811 na základě vyhlášení státního bankrotu byla realizovaná sekularizace církevního majetku. Zároveň v polovině roku 1811 dochází k vydání (vše)obecného občanského zákoníku /ABGB/. ABGB převzala později Československá republika recepční normou č. 11/1918 Sb.

Po revoluci v roce 1848 a snaze vlády o upevnění moci a centralizaci se posiluje spojenectví mezi státem a církví. Stadionova ústava ze 4. března 1849 vyhlášená Františkem Josefem I. garantovala v § 2, že každá zákonně uznaná církev a náboženská společnost má právo ke společnému veřejnému vykonávání svého náboženství, pořádá a spravuje své záležitosti samostatně, zůstává v držení a užívání ústavů, nadání a fondů, určených jejím svatoslužebným, vyučebním a dobročinným účelům, jest ale jako každá společnost podrobena státním zákonům. Negarantovala tak ještě vlastnictví církevního majetku, ale pouze držení určitého majetku. Tato ústava nenabyla účinnosti a císařskými silvestrovskými patenty z 31. 12. 1851 byla zrušena. Jeden z následujících patentů podepsaný též knížetem Schwarzenbergem výslovně stanovil, že: "Prohlašujeme ale tímto patentem výslovně, že každou církev a náboženskou společnost, v korunních zemích nahoře zmíněných zákonně uznanou, v právech stanoveného veřejného vykonávání náboženství, pak v samostatné správě jejich záležitostí, dále v držení a užívání ústavů, nadání a fondů, jež k náboženským, vyučovacím a dobročinným účelům určeny jsou, zachovati a chrániti chceme, kdežto tytéž podrobena jsou obecním státním zákonům."

Církevní majetek a Konkordátu z r. 1855

Majetkovým konkordátem z r. 1855 publikovaným papežem v bule "Deus humanis salutae auctor" a vyhlášeným císařským patentem pro celou říši stát převzal závazek hradit platy duchovních (čl. XXVI.) a zároveň uznal církví její plnou majetkovou svobodu. Stát připustil, že užívání církevního majetku vychází z církevního ustanovení a zavázal se odstranit zvyky a obyčeje tomu bránící, nezavázal se ale odstranit následky dřívějších nařízení a patentů např. Josefa II. atd. (čl. XXVII). Nový nemovitý majetek pak od r. 1856 byla církev (čl. XXIX.) oprávněna nabývatí volně jakýmkoli zákonným způsobem.

Konkordát nebrání závěru, že existoval majetek spravovaný církví (ať státní či církevních nadací), kdy samozřejmě bylo možné správce kdykoliv změnit, a dále majetek, který se souhlasem panovníka před rokem 1855 či po roce 1855 bez souhlasu kohokoliv pořídila církev do "svého" vlastnictví. Odlišně od dosavadního chápání však čl. XXXI. stanovil, že: "Majetky, z nichž pozůstává náboženský a studijní fond, jsou podle svého původu vlastnictvím církve a budou jménem církve spravovány, při čemž budou biskupové vykonávatí jim příslušející dozor podle ustanovení, o nichž dohodne se Svatá Stolice s J. císařským Veličenstvem. Příjmy náboženského fondu budou vydávány do té doby, až tento fond dohodou mezi papežskou stolicí a císařskou vládou bude rozdělen, na trvalá a církevní zařízení, pro bohoslužbu, církevní stavby, semináře a vše, co týče se církevní správy. K úhradě schodku bude J. V. milostivě přispívati dosavadním způsobem i budoucně; ano, dovolí-li toho časové poměry, bude i větší podpora poskytována. Stejným způsobem bude příjem studijního fondu užit výlučně na katolické školství a podle zbožné vůle zakladatele." Jednalo se zde o závazek *pro futuro* vázaný na splnění podmínky dohody mezi státem a církví. Bez této dohody neexistoval jakýkoliv závazek státu k tomu, jak bude nakládáno s majetkem fondu, kdy i církev musela uznat, že se jedná u majetku fondu v době konkordátu o jiný než církevní majetek. Dojednána byla i náhrada za dříve zrušené desátky (čl. XXXIII.). Zásadní pak bylo zrušení amortizačních zákonů (čl. XXXV.), dle kterých: "Všechny, jakýmkoli způsobem a v jakékoli formě vydané zákony, nařízení a opatření v císařství Rakouském a v jednotlivých zemích, z kterých pozůstává, jest považovati za zrušené touto slavnostní smlouvou, pokud této smlouvě odporují, a bude míti smlouva sama od nynějška trvale v těchto zemích platnost zákona státního. Proto slibují obě smluvní strany, že ony a jejich nástupci budou svědomitě zachovávatí to, co bylo umluveno. Vyskytne-li se v budoucnu nějaká obtíž, dorozumí se Jeho Svatost a jeho Veličenstvo o přátelském rozřešení věci." Přes pravděpodobně pouze dočasné zrušení amortizačních zákonů však nelze dovodit, že dosavadní zestátnění církevního majetku zejména Josefem II. přestalo platit. V konkordátu chybí jakákoliv zmínka o tom, že majetek, který stát v minulosti považoval za specifický majetek, přestal takovýmto majetkem být. Navíc byl tento konkordát státem později zrušen.

Povinnost státu hradit nízké příjmy duchovních, ke které se stát zavázal v konkordátu (kongruovou povinnost), pak stát realizoval v řadě předpisů, jimiž docházelo k zvyšování platů duchovních a to i po vypovězení konkordátu.

Církevní majetek a náboženský fond po Konkordátu z roku 1855

I přes přijatý a později vypovězený konkordát z r. 1855 a i přes zápisy "církevního majetku" v pozemkových knihách ve prospěch kostelů atd. církev neměla oprávnění běžného vlastníka, aby samostatně nakládala se svým majetkem bez vlivu kohokoliv. Církev nemohla s hodnotnějším majetkem nakládat tak, jak by mohl běžný vlastník podle § 362 obecného občanského zákoníku.

Podle ministerského nařízení 162/1860 ř. z. o zcizení a zatížení jmění katolických kostelů, obrocí a duchovních institutů, které později zachoval v platnosti i § 51 zákona č. 50/1874 ř. z., byl například ke zcizení církevního statku o hodnotě přesahující 100 zlatých potřeba státní souhlas zemského politického úřadu. Schválení se vyžadovalo v řadě případů i u zatěžování církevního statku. Při zcizení církevního majetku nepřesahující hodnotu 100 zlatých a při nikoli značném zatížení církevního majetku se musela stejně respektovat ustanovení o církevní správě jmění. Zcizení nebo zatížení církevního jmění, ke kterému došlo bez zachování předpisů, bylo pokládáno za neplatné. Bez respektování těchto zvláštních předpisů nemohlo pak dojít ani k zápisu zcizení nebo zatížení takovýchto statků ve veřejných knihách. Ministerské nařízení č. 175/1860 ř. z. stanovilo, že zápisy zcizení či zatížení církevních statků mohly být provedeny ve veřejných knihách jen při doložení výslovného prohlášení zemského politického úřadu, že bylo zvláštním předpisům vyhověno. U běžných vlastníků nemovitého majetku se takováto omezení neuplatňovala.

Prosincová ústava z roku 1867 garantovala v § 5, že: "Jméni jest neporušitelné. Mimo vůli může se někomu odejmouti něco, což jeho jest, jen v těch případnostech, a tím způsobem, jak ustanovuje zákon." Jeho § 14 vytvářel základ pro náboženskou svobodu a §15 pak byl základem pro chápání církvi jako autonomních a samosprávných veřejných korporací. Když konstitucionalista prof. Jiří Pražák tuto úpravu komentoval, uznal, že náboženským společnostem se tu zaručuje pouze "držení a užívání jmění", nikoliv však také jeho "správa".

Zákon č. 50/1874 ř. z. jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické

Po pádu Bachova absolutismu spojeném s jednostranným zrušením konkordátu vypovězením v r. 1870 byl nově formulován vztah státu k církvi zákonem z r. 1874. Na něj navazovalo a dále rozpracovávalo i zákonodárství nejen rakousko-uherské, ale i po první i druhé světové válce. Zrušen byl až s účinností k 1. 11. 1949. Tento zákon zakotvoval nejen existenci církevního jmění, ale i státní dobývání dobrovolně neuhrazených dávek a poplatků k účelům církevním (§ 23) či neomezenou majetkovou odpovědnost katolíků tvořících farní osadu za závazky farní osady hrazené případně formou jejich rozpisu na osadníky jako zvláštního příspěvku na uhrazení potřeb farní osady (§36). Státní správa pak mohla v určitých případech nařít, aby část nepotřebného církevního jmění byla použita na jiné církevní účely (§54).

Majetek připadající na ukončená církevní společenství pak nepřipadal církvi, ale náboženskému fondu. Náboženský fond měl příjmy i z uprázdněných prebend (§58), ale zejména z poplatků placených majetníky církevních prebend, řeholními komunitami a společenství dle zákona č. 51/1874 ř. z. Základem pro výpočet poplatku placeného majetníky církevních prebend, řeholními komunitami a společenství do náboženského fondu pak byl nejen jejich vlastní majetek, ale i majetek jimi užívaný (§2). Příspěvek ve výši 0,5% až 10% závisel na hodnotě jmění (§ 9). Od příspěvku se pak odčítaly např. příjmy použité na platy duchovních, výukových, ale i na chudé a nemocné (§4).

Stát odpoutal od poplatku náboženskému fondu ekonomicky motivoval církev k účelnému využívání majetku a ke snižování státních výdajů na tyto účely. Stát měl vytvořen v důsledku příspěvků placených církví značné zdroje na financování humanitárních účelů, pokud by je ze svého nehradila církev. Snižovala se tak i potřeba případných dotací na humanitární účely ze státních zdrojů. Rakousko-uherský stát i poválečné republiky tak postupovaly diametrálně odlišně od koncepce, kterou bez řádného odůvodnění zvolila naše vláda v návrhu "restitučního zákona" nyní projednávaného v poslanecké sněmovně.

Katolická církev jako vlastník majetku za Rakouska-Uherska

Katolická církev nikdy nebyla dokonce ani za Rakouska-Uherska vlastníkem nemovitého majetku na území Rakouska-Uherska, který by mohl samostatně pouze o své vůli o "svém" majetku rozhodovat, a to dokonce, i když byla (resp. např. klášter, nadace atd.) jako vlastník zapsaná v pozemkových knihách. "Její" vlastnictví vždy mělo specifický charakter.

Vlastnictví charakterizoval § 354 Obecného občanského zákoníku jako oprávnění s podstatou a užítky věci podle vůle vlastníka nakládati a každého jiného z toho vyloučiti. Ustanovení §362 o.o.z. upravovala oprávnění úplného vlastníka. Církev nebyla oprávněna volně v plném rozsahu jako jiný vlastník nakládat s hodnotnějším církevním majetkem a samozřejmě nebyla vůbec oprávněna nakládat s majetkem cizím např. farních obcí, klášterů atd. Církev a ani církevní právnické osoby v právních vztazích nevystupovaly zcela samostatně, jak by zpravidla u vlastníka předpokládá § 362 o.o.z. Delší dobu se uplatňovaly amortizační zákony omezující práva církve. I po jejich zrušení konkordátem z r. 1855, pokud by platil názor některých právníků druhé poloviny 19. století, že po vypovězení konkordátu se amortizační zákony neobnovily, bylo právo církve nakládat s tzv. církevním majetkem velmi omezeno. Právo volného nakládání s nemovitým církevním majetkem nikdy nepřislušelo vlastníkovu církevního majetku, a to ani po konkordátu a ani později až do bez náhrady provedeného zrušení práv státu a omezení církve po roce 1989. Podobné platilo i u evangelického církevního jmění dle § 66 zákona č. 4/1882 ř. z. atd.

Na rozdíl od státního majetku, kdy se jako vlastník do pozemkových knih zapisoval stát (erár), nezapisovalo se církevní vlastnictví jako vlastnictví církve, ale jako vlastnictví farní obce, kláštera, kostela, nadace atd. poté, co byly předloženy doklady ke zkoumání, je-li taková právnická osoba po právu ustavena, jaký má účel a může-li podle zákona nabývat nemovitý majetek. Katolické kostely a vedlejší kostelní ústavy se zapisovaly, pokud nebylo založeno vlastnické právo jiných osob spočívající na zvláštním titulu s přihlédnutím k jejich právní způsobilosti jako samostatní vlastníci. Přitom se vedle označení vyznání církevního stupně kostela zapisovalo i jméno jeho patrona, např. římsko-katolický farní kostel svatého .....(např. Michala) v .....(např. Praze). U farních kostelů a obročí přivtělených ke klášteru se zápis prováděl jako: "...klášteru... přivtělený farní kostel (obročí)..." Jméno obročí se oddělovalo od kostelního majetku a nebylo jej možné zapsat jako jedno vlastnictví. Podobné platilo i u klášterů, konventů atd., které byly zapisovány jako vlastnictví konkrétního kláštera a nikoliv jako vlastnictví řádu. Na rozdíl od katolických kostelů, modliteben atd. se u nekatolických církví zapisovala jako vlastník příslušná farní obec. Církevní hřbitovy pak patřily mezi vedlejší ústavy kostela, duchovní nebo náboženské společnosti nebo byly ve vlastnictví farní obce.

Nemovitosti Náboženské matice (Náboženského fondu) se zapisovaly jako nemovitosti Náboženské matice -- samostatné právnické osoby, tj. opětovně se nezapisovaly jako majetek církve. Skutečnost, že Náboženská matice je veřejným fondem s právní subjektivitou, který není organizační součástí římskokatolické církve, ani státním fondem, tj. zvláštním samostatným subjektem, jehož účelem je správa části majetku římskokatolické církve a výnosů z něho, a to pro potřeby římskokatolické církve, potvrdil i nyní Nejvyšší správní soud.

S ohledem na možné neplnění povinností majetníky církevních prebend, řeholními komunitami a společenství vůči Náboženskému fondu byl příspěvek náboženskému fondu přednostní pohledávkou hned po veřejných dávkách a poplatcích a dokonce i v konkursu. Některý "církevní" majetek pak např. nebylo oproti nynějšímu stavu možné exektovat, aby bylo respektováno náboženské cítění i při špatném hospodaření církevního vlastníka.

Čechy od 1. republiky do druhé světové války

Československá republika po svém vzniku zákonem ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého č. 11/1918 Sb. z. a n. převzala zákon č. 50/1874 ř. z. a předpisy na něj navazující. Svatý stolec nerespektoval recepční normu, pokud jde o práva československého státu vůči katolické církvi. Odmítl zejména dosavadní právo státu jmenovat církevní hodnostáře podle principu státní suverenity. Ani to nic nezměnilo na právech ze státní suverenity nad církevním majetkem, jak byla upravena v zákonu č. 50/1874 ř. z. Svě odmítavé stanovisko k převzetí smluvních závazků ohledně poskytnutých práv států z bývalých monarchií na nové republiky potvrdil papež Benedikt XV. tzv. alocucí z 21. 11. 1921, kde uvedl, že nepřipustí, aby se do případných nových smluv, jež by uzavřel s těmito státy, "vloudilo něco, co by bylo v rozporu s důstojností a svobodou církve." Z odůvodnění odmítavého stanoviska k této sukcesi závazků vyznívá

především odpor k republikánským zřízením nových států. .... Vztah státu a církve pak komplikovala údajná snaha církevních představitelů nerespektovat platné předpisy o nakládání s církevním majetkem a vyvážit církevní majetek za hranice Československa. V té souvislosti se poslanec ministr financí Alois Rašín, senátor profesor František Mareš a další dotazovali ministra školství a národní osvěty na prodej nemovitého majetku některých klášterních komunit a zakupování majetků v cizině. Docházelo též k ostrým mezicírkevním sporům o majetek, které pokračovaly i v pozdějších letech a byly prováděny trestnou činností, jež byla uzavírána i některými amnestiemi. Úzké sepětí katolické církevní hierarchie s rakouským mocnářstvím a odpor k jakýmkoliv reformám vedl, zejména v Čechách, k vystupování z katolické církve a v českých zemích k odštěpení části národně cítěního duchovenstva od této církve a ke vzniku či posílení jiných církví - zejména československé a pravoslavné."

Československá republika tak přes odpor církve pokračovala v dosavadních vztazích s církvemi a přístupu k nim dle předpisů platných v Rakousku-Uhersku. Postavení kněží se dokonce snažila ekonomicky vylepšovat. To vedlo k protestům a odsouzení několika poslanců za výtržnosti z června 1926 při projednávání kongruového zákona, ale i k využívání Náboženského fondu k humanitárním účelům, k poskytování mzdových prostředků kněžím atd. Hledala se komplikovaně cesta k vyřešení vztahu s církvemi, čemuž byla často kladena překážka z řad církevních kruhů.

K vyřešení vztahů mezi státem a katolickou církví nepříspěl ani *Modus vivendi* z r. 1928, kritizovaný pro přílišné ústupky katolické církvi, který odmítl podepsat i prezident Masaryk. Zajímavě k němu přistupovala i katolická církev, která například požadavek na přizpůsobení hranic církevních diecézí hranicím Československa realizovala v prosinci 1977 v souvislosti s jednáním 2. Vatikánského koncilu.

Již Washingtonská deklarace z října 1918 předpokládala odluku církve a státu. Prozatímní ústava z r. 1918 problematiku vztahu a církve neupravovala a neřešila otázku církevního majetku. Odluku následně prosazoval prezident Masaryk ve svém poselství předneseném na slavnostní schůzi Revolučního národního shromáždění 28. 10. 1919.

Ústavní listina z r. 1920 stanovila v § 109, že: (1) *Soukromé vlastnictví lze omezit jen zákonem. (2) Vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu, pokud zákonem není nebo nebude stanoveno, že se náhrada dáti nemá.* Dále garantovala i svobodu svědomí a vyznání, vykonávání jakékoli vyznání, náboženství nebo víry, pokud výkon ten není v neshodě s veřejným pořádkem a řádem nebo s dobrými mravy, zakazovala přímé i nepřímé nucení k účasti na jakémkoli náboženském úkonu s výhradou práv plynoucích z moci otcovské nebo poručenské a zejména v § 124 stanovila, že všechna náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna. Ústava tak bránila přijetí právní úpravy, která by dávala jednomu náboženství přednost před jiným, např. uzavřeným konkordátem. Zároveň zrušila uvozovacím článkem IX. Ústavy i prosincovou ústavu z roku 1867. Umožňovala vyvlastnění jak za náhradu, tak případně bez náhrady na základě obvyčejného zákona. Neomezovala dříve schválenou pozemkovou reformu a nebránila zestátnění církevního majetku ani za symbolickou náhradu či bez náhrady, pokud se tak stalo v souladu se zákonem. Případně zestátnění církevního majetku za nízkou náhradu tak odpovídalo tehdy platné právní úpravě a nebylo v rozporu ani s principy znárodnování v dalších zemích.

Hledání vztahu státu a církve se projevilo i v konfesních normách a předpisech věnovaných jednotlivým církvím.

V důsledku neprovedení odluky státu a církve a převzetí rakousko-uherských předpisů lze konstatovat, že katolická církev jako celek nebyla v meziválečné době subjektem tzv. církevního majetku. Církve neměla hospodářskou či právní dispozici s ním. Majetkové transakce vyžadovaly souhlasu okresního či zemského úřadu, popřípadě ministerstva. Šlo evidentně o veřejné vlastnictví. Tomu nebránila skutečnost, že různé církevní organizace byly v pozemkových knihách uváděny jako vlastníci. Církve tak nebyla oprávněna nakládat s "církevním" majetkem jako úplný vlastník dle své vůle, ale pouze při respektování státem stanovených pravidel.

Pozemková reforma

Ještě před přijetím Ústavy 1920 však významně ovlivnila problematiku církevního majetku rozhodnutí o Pozemkové reformě. Ta byla částečně chápána i jako náprava pobělohorských křivd. Měla zároveň mj. vytvořit podmínky pro umožnění návratu těch, kteří byli nuceni se z náboženských důvodů po Bílé hoře vystěhovat z Čech, když již nebylo reálné jim po 300 letech vrátit jejich původní majetek, z kterého byli z náboženských důvodů vyhnáni. O potřebě umožnění návratu české menšiny do Čech psal britskému ministru zahraničí již v roce 1915 T. G. Masaryk. Národně uvědomělí emigranti podporovali finančně i vojensky odboj a vznik československých legií a usilovali o vytvoření svobodného státu. Pokud jde o možnost návratu českých evangelíků, kteří museli pod hrubým nátlakem opustit svou vlast v minulosti, spatřovalo se v tom uskutečnění jedné oblasti požadavků "odčinění Bílé hory". Národní rada československá a evangelická organizace Kostnická jednota i zástupci českých osad v Německu a Polsku požadovali ve svých návrzích, aby vláda podpořila jejich úsilí o návrat do vlasti. Odnímání majetku církvi (resp. církevním osobám), s kterým stejně nebyla oprávněna nakládat jako úplný vlastník, za minimalizovanou náhradu vycházelo z malé vážnosti církve v tehdejší populaci i z toho, že církve prostřednictvím svých představitelů vystupovala v minulosti proti zájmům Čechů ve prospěch habsburského resp. habsbursko-lotrinského císařského rodu.

Již zákon o obstarání velkostatků z r. 1918 zabránil vlastníkům s dispozicemi s velkostatků. Následně přijatý zákon z roku 1919 o zabránění velkého majetku pozemkového byl považován slovy ministra Švehly pronesenými po jeho přijetí za "splácení jednoho z velkých dluhů, kterými jsme byli zatíženi a jež povinni jsme byli vyrovnati: Dluhu vůči národu, vůči historii." Zákon vlastníkovi uložil veřejnoprávní omezení spočívající v tom, že do budoucna nesměl s nemovitostmi podrobenými záboru nakládat dle své vůle. Neznamenal přímé bezprostřední odejmutí pozemkového majetku jeho vlastníky. Zábor (souborů nemovitostí a práv spojených s jejich držením, jejichž výměra vlastnický náležející jediné osobě byla větší než 150 ha zemědělské nebo 250 ha veškeré půdy), vznikl mezi vlastníkem a státem právní vztah, z něj vyplývaly pro obě strany práva a povinnosti: např. povinnost vlastníka na zabraném majetku nadále řádně hospodařit až do převzetí majetku Pozemkovým úřadem, povinnost státu zabraný majetek převzít (lhůta do kdy se tak má stát nebyla stanovena, některé zabrané nemovitosti nebyly převzaty až do konce reformy), povinnost státu za zabraný majetek poskytnout náhradu (nikoli za majetek nepřátelských států a panovnické rodiny), a řada dalších. Teprve když zábor skutečně převzal Pozemkový úřad, došlo k přechodu vlastnického práva z dosavadního vlastníka na stát. V ten samý den měl soud rozhodovat o rozvrhu náhrady za zabraný majetek dle náhradového zákona.

Náhrada (přejímací cena) za převzatý pozemkový majetek vycházela z průměru cen docilovaných v letech 1913 až 1915 při prodeji statků z volné ruky v rozloze přes 100 ha. Jedna poválečná koruna československá se pro stanovení náhrady považovala za rovnou jedné válkou neznehodnocené koruně rakousko-uherské. Při souborech nemovitostí přes 1000 ha se celková přejímací cena snižovala a to v poměru ku snížení obecných cen vyplývajícím z hospodaření na velkých pozemkových rozlohách v rozsahu 5 až 40%. Ocenění převzatých nemovitostí provedl pozemkový úřad s přihlédnutím k osobitým vlastnostem převzatých nemovitostí a stavu, v jakém byly převzaty, když celková přejímací cena při celých statcích neměla zpravidla přesáhnout nabývací cenu po 1. lednu 1900. Poskytovaná náhrada tak byla diametrálně nižší než běžná tržní cena velkostatků před rozhodnutím o pozemkové reformě a vůbec nedorovnávala válečnou inflaci. Tato nízká náhrada zohledňovala skutečnost, že pozemková reforma sloužila k omezení historických křivd zestátněním majetků. Ovlivňovala zároveň výši náhrad, kterou měli platit noví nabyvatelé, často potomci osob postižených v minulosti.

Pozemková reforma včetně nízkých náhrad tak vytvářela i materiální předpoklad pro umožnění návratu vyhnaných osob do původní vlasti, kde neměly jakékoliv nemovitosti a ani občanství, ale kde je chtěly získat. Zabezpečovala opatření pozemků i dalším osobám se státním občanstvím a to zejména malým zemědělcům, domkářům, drobným živnostníkům, zaměstnancům zemědělským i lesnickým a bezzemkům, a to zvláště legionářům a příslušníkům ozbrojené moci československé, jakož i pozůstalým po těch z nich, kteří padli ve válce za vlast nebo zemřeli následkem služby válečné, a válečným invalidům a pozůstalým po vojinech, kteří padli nebo zemřeli následkem služby válečné. Docházelo tak k určitému odčinění křivd z minulosti na Česích spáchaných a někdy i iniciovaných církevními představiteli, díky nimž bohatla i církve.

Podle toho, bylo-li to zestátnění realizováno za náhradu nebo bez ní (např. císařský rod, nepřátelé atd.), jednalo se o vyvlastnění nebo konfiskaci.

Pozemková reforma probíhala od listopadu 1918 do roku 1936, kdy byla přechodně pozastavena pro nedostatek státních prostředků i zájemců. V roce 1938 bylo z veškeré zabrané půdy rozděleno 44,3 % této plochy, tj. 1801 tis. hektarů. Drobní přidělci získali 790 tis. hektarů, zbytkové statky 226 tis. hektarů a postátněná půda včetně větších objektů činila výměru 785 tisíc hektarů. Velkým pozemkovým vlastníkům bylo odňato celkem 2,358.204 ha půdy, z toho 31,5% zemědělské půdy a 68,5% lesní půdy. Zábora podle tohoto zákona podléhalo 234.119 ha církevní půdy. Provedením reformy bylo z něho převedeno na nové nabyvatele v Čechách 25 837 ha, tj. 25% církevní půdy, na Moravě 11 138 ha, tj. 8,5% církevní půdy, celkem 36 975 ha, tj. 16% církevní půdy.

Vedle pozemkové reformy přicházela církev o "svůj" majetek i aplikací § 1 zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům. Podle něj měli dlouhodobější nájemci (pachtýři) církevních pozemků právní nárok na postoupení jimi obdělávaných pozemků do jejich vlastnictví za náhradu stanovenou podle tohoto zákona, pokud byl součástí statku církevního. Náhrada pak opětovně neodpovídala reálné tržní ceně, ale byla vypočtena analogicky jako podle náhradového zákona, ale bez snížení dle velikosti přebírané plochy. Místo finanční náhrady mohla být později církvi poskytnuta náhrada ve formě přidělu půdy ze zabraného majetku.

K menšímu úbytku církevního majetku docházelo i za německé okupace zejména v okupovaném pohraničí.

Československo a církevní majetky po druhé světové válce

I po druhé světové válce byla církev významně omezovaná v možnosti nakládat s církevním majetkem a pokračovalo jeho zestátnění. Revisi první pozemkové reformy uzákonil zákon o revisi první pozemkové reformy přijatý Ústavodárným Národním shromážděním. Způsob realizace byl stanoven vládním nařízením z r. 1947. Prováděná revise pak po Únoru 1948 v řadě případů neodpovídala požadavku demokraticky přijatého zákona, který podobně jako prvorepublikový zákon vycházel z neúplné náhrady ceny zabíraných nemovitostí.

Ihned po Únoru 1948 stát přistoupil k přijetí zákona o nové pozemkové reformě, kterým odňal pozemky i pod 50 ha nejen církvi, resp. jejím právníckým osobám, ale všem větším vlastníkům. Zákon o nové pozemkové reformě připouštěl, aby církvi byly ponechány farní zahrady do 2 ha, v praxi prý byly i ty zmenšovány na minimální velikost. Církve tak přišla o dalších cca 80.000 ha drobných, zejména farních pozemků roztroušených takřka po všech obcích.

Zákon o revisi první pozemkové reformy i zákon o nové pozemkové reformě stanovily, že má dojít k finanční náhradě za vyvlastněný pozemkový majetek obvykle ve výši průměrné obecné ceny pozemku za posledních 10 let snížené o 20%. Všechny zákony k pozemkové reformě přijaté za prezidentů Masaryka a Beneše tak počítaly s výplatou finanční náhrady v nižší než tržní výši. Pokud by došlo k vyplacení relativně nízké náhrady za tzv. církevní majetek zabraný po Únoru 1948, bylo by možné konstatovat, že stát přistupoval k církevnímu majetku podobně jako v minulosti. To samozřejmě neospravedlňuje pozdější násilné zavírání klášterů či internaci řeholníků a kněží. Nevyplacení netržní finanční náhrady je pak argumentem pro navrácení církevního majetku, přestože na rozdíl od ostatního soukromého majetku jej není možné restituovat do stejného právního postavení, jaké měl před znárodněním, ale i pro vyplacení tržní náhrady za nevydávány majetek státem znárodněný bez vyplacení nižší netržní náhrady.

Stát po Únoru 1948 přijal zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem z roku 1949 a na něj navazující vládní nařízení o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem. Právní předpisy navazovaly na omezení dříve platná pro hospodaření s církevním majetkem na našem území. Stát nepřestal přispívat na chod církvi. Dle zákona stát hradil církvím a náboženským společnostem podle jejich schváleného rozpočtu řádné věcné náklady spojené s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou a v odůvodněných případech poskytoval zvláštní pomoc hrazením mimořádných věcných nákladů, dozíral na majetek církví a náboženských společností, udílel předchozí souhlas státní správy k jakémukoliv zcizení nebo zavazení majetku církví a náboženských společností, poskytoval osobní požitky duchovním, pokud s jeho souhlasem působili v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavech pro výchovu duchovních. Poskytoval církevnímu majetku zvýšenou ochranu a v případě potřeby jej i právně zastupoval. Pokračoval tak v přístupu státu k církvim v intencích srovnatelných s přístupem Josefa II. a jeho nástupců i 1. republiky.

Po listopadové revoluci v roce 1989 se v Československu a následně i v České republice zásadně změnilo právní prostředí. Provedené změny mají zásadní vliv i na problematiku církevního majetku. Zároveň se Svatý stolec snaží brilantní diplomacií prováděnou často za pomoci domácích politiků, kteří působí v křesťanských stranách či je opustili a zaujali významné politické postavení v jiných politických stranách, prosazovat své zájmy a svou suverenitu i na území řady států včetně České republiky. K tomu uvádí Pavlíček: "Komplikované a rozporuplné bývají vztahy státu ke katolické církvi zejména s ohledem na její nadnárodní povahu. Spory nebo zvláštní vztahy mezi katolickou církví a státem byly někde řešeny smlouvami. Jen část evropských států takové smlouvy uzavřela, v posledních letech zejména postsocialistické státy. Jen v některých státech jsou považovány za smlouvy mezinárodní. Obsah těchto smluv, v některých případech označených jako konkordáty, je značně různorodý, někdy se v nich upravuje podíl státu a Svatého stolce na jmenování církevních hodnostářů nebo hranice diecézí. Nejednoznačná je i jejich právní povaha. Zpravidla se v teorii uvádělo, že konkordát je privilegium, byť má formálně povahu smlouvy, nebo že jde o zákon v zastřené formě, nebo že se jedná o smlouvu dvou subjektů (mezinárodního práva). Ani jedna z těchto teorií nebyla bezvýhradně přijímána. Právní subjektivita Svatého stolce jako představitele katolické církve a zároveň představitele státu Vatikán je rovněž sporná a ani v současné mezinárodní praxi není řešena jednoznačně." Je tak potvrzeno diskutabilní právní postavení Svatého stolce. To však neznamená, že by církev v České republice neměla právní subjektivitu. Farnosti a jiné právnické církevní osoby se pak považují za organizační jednotku příslušné církve. Evropský soud pro lidská práva zároveň potvrdil, že otázka vlastnických práv církevních osob je složitá.

V závěrečných dokumentech Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě byl někdy uváděn mezi signatářskými státy Vatikán, v jiných případech Svatý stolec. Souvisí to i s teokratickým zřízením státu Vatikán. Papež se považuje za hlavu římskokatolické církve i hlavu státu. Pokud by kterýkoli stát připustil, aby Svatý stolec jednal a uzavíral smlouvy za občany tohoto státu jako představitel celé katolické církve ve vztahu k vládě státu nebo proti němu, bylo by to zásadním zásahem do státní suverenity a personální výsosti takového státu.

Již v lednu 1991 byla přijata Listina základních práv a svobod. Ta v čl. 2 odst. 1 uvádí: "Stát je založen na demokratických hodnotách, a nesmí se vázat na výlučnou ideologii ani na náboženské vyznání." S tím souvisí i ustanovení čl. 16 odst. 2 Listiny, že církevní a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řehole a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech a oprávnění státu omezit tato práva, pokud je to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví a mravnosti, nebo práva svobod druhých. Svrchovanost státu pak souvisí s legitimním oprávněním státu chránit a respektovat suverenitu lidu a svrchovanost zákona. To opravňuje i zásahy do vnitřních poměrů církve a náboženských společností podle principu svrchovanosti státu, které však nebudou mít znaky svévole a budou omezeny na minimální míru. Evropský soud pro lidská práva v rozsudku velkého senátu z 26. 10. 2000 ve věci Hasan a Chaush v. Bulharsko, stížnost č. 30985/96, odst. 62, uvedl, že *"pokud se jedná o organizaci náboženské společnosti, čl. 9 EÚLP musí být interpretován ve světle čl. 11, který chrání výkon sdružovacího práva proti neoprávněným zásahům státu. Viděno v této perspektivě, právo věřících na náboženskou svobodu zahrnuje očekávání, že společenství bude umožněno působit mírumilovně, bez svévolných státních zásahů."*^[143] ([/art/64146.html#_edn143](#))

Vlastnické právo všech vlastníků má podle čl. 11 Listiny stejný zákonný obsah a ochranu. Nelze proto klást na církevní vlastnictví větší nároky či omezení než na vlastnictví jiné, když se shodnost obsahu vlastnického práva vztahuje jak na vlastnictví osob fyzických tak i osob právnických. Samotná důvodová zpráva uvádí, že: *"Nelze tedy diferencovat zvláštní druhy vlastnictví (např. vlastnictví státní, družstevní, soukromé apod.) s odlišnou úpravou."*^[145] ([/art/64146.html#_edn145](#))

Zákon může stanovit, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu má být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob, tj. případě i osob církevních. Zákon může stanovit, že některé věci mohou být jen ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České republice. Osobně však zastávám stanovisko, že toto zákonné ustanovení nelze použít proti církevnímu vlastnictví a to ani u katolické církve. Je třeba přihlídnout k čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o lidských právech, z kterého vyplývá právo všech na majetek a jeho užívání, tj. včetně osob církevních. Obtížné si lze představit, že by původní omezení církevního majetku bylo možné opětovně zavést. Listina základních práv Evropské unie pak v článku 17 odst. 1 garantuje právo na vlastnictví slovy: "1. Každý má právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínky, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. Užívání majetku může rovněž být upraveno zákonem v míře nezbytné z hlediska obecného zájmu." Nereálná je tak i představa, že by v budoucnu bylo možné, pokud by stát opětovně se rozhodl převzít na sebe církevní majetky, že by je mohl převzít bez náhrady (problematika patronátů, husitství, Josef II.) či za nižší než tržní náhradu, jako se stalo Masaryka - pozemková reforma, Beneše - revize první pozemkové reformy, komunistů - nová pozemková reforma), jak by se mohli někteří domnívat, když v Listině ani v § 128 občanském zákoníku není výslovně řečeno ani to, jak velká má náhrada být (zda shodná či přiměřeně apod.), jakým způsobem se má poskytnout a kdy, tj. zda předem nebo zda ji postačí poskytnout následně (*ex post*). Prostě řečeno, náhrada by při případném novém odnímání majetku musela být spravedlivá a v přiměřené lhůtě.

Původní omezení církevního majetku pak ani nepřinese zákaz zneužití vlastnického práva či ustanovení, že vlastnictví zavazuje. Lze tak konstatovat, že jakmile se jakýkoliv majetek dostane nyní do církevní dispozice (např. tzv. restitucemi), bude od okamžiku nabytí vlastnictví v diametrálně odlišné situaci než by byl po více než 2 staletí do roku 1991 včetně doby, kdy případně přešel na stát.

Správně se pak mj. v konečném důsledku nad protiprávním financováním církve podivuje Pavlíček, slovy, že: "Odluka tak dosud v ČR zavedena není, zákon č. 218/1949 Sb., přijatý po nástupu komunistického režimu jako nástroj ekonomické a politické kontroly státu nad církvemi, se však i po více než 20 letech po přijetí Listiny stále aplikuje, ačkoli jeho obsah zjevně odporuje jak čl. 2 odst. 1, tak čl. 16 odst. 2 Listiny. Praxe na tento zákon nahlíží tak, jakoby nepozbyl účinnosti v důsledku § 6 odst. 1 ústavního zákona, kterým se uvozuje Listina (č.23/1991 Sb.)." V té souvislosti si je třeba uvědomit, že povinnost restitucí církevního majetku Listina nezavedla a nezavedla ji ani jakákoliv jiná právní norma. Přesto stát platí platy duchovním a hraří výdaje na církevní objekty, když novelizoval Listinou zrušený předpis, když podle § 6 odst. 1 citovaného ústavního zákona: "Zákony a jiné právní předpisy musí být uvedeny do souladu s Listinou

základních práv a svobod nejpozději do 31. prosince 1991. Tímto dnem pozbývají účinnosti ustanovení, která s Listinou základních práv a svobod nejsou v souladu." Je-li Česká republika právním státem založeným na demokratických hodnotách, který se nesmí vázat na výlučnou ideologii ani na náboženské vyznání, pak je nevyvážené, že se stát v roce 1992 zákonem č. 165/1992 Sb. projednaným na schůzi ČNR, kdy za předkladatele vystupoval ministr Uhde z ODS, zbavil práva dozírat na majetek církví a náboženských společností a schvalovat jakékoliv zřízení nebo zavazení majetku církví a náboženských společností, takže již takovéto nakládání s majetkem nevyžaduje předchozího souhlasu státní správy, a ponechal si bez jakékoliv protihodnoty pouze takové detaily jako např. povinnost hradit osobní požitky duchovním církví a náboženských společností, kteří působí v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavách pro výchovu duchovních a jde-li o duchovní těch církví a náboženských společností, jejichž duchovním byly osobní požitky státem poskytovány ke dni 31. prosince 1989, a to v rozsahu, který stanoví státní rozpočty České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky, či náhradu cestovních, stěhovacích a jiných výloh podle obecných předpisů, či řádné věcné náklady spojené s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou. Navíc platí, že fakticky by měl být celý zákon již zrušen. V té souvislosti vzniká otázka, zda stejně štědrý bude stát i vůči těm, kteří by chtěli kritizovat porušování Listiny a hrazení prostředků na církev a domáhali se na tento účel poskytnutí prostředků od státu. Jen pro upřesnění je třeba upozornit, že § 10 zákona č. 218/1949 Sb., o státním dozoru na majetek církví a náboženských společností a o souhlasu státní správy ke zřízení nebo zavazení tohoto majetku byl zrušen s účinností od 15. 4. 1992 pro území České republiky zákonem ČNR č. 165/1992 Sb., a poté opět s účinností od 20. 11. 1992 s platností pro celou čsl. federaci zákonem FS č. 522/1992 Sb. Ustanovení § 8 zákona č. 218/1949 Sb., o hrazení věcných nákladů se změnilo pouze tak, že náklady stát hradí pouze církvím registrovaným podle zákona č. 308/1991 Sb. ¹⁵²¹ ([/art/64146.html#_edn152](#))

Již od počátku roku 1990 se začal připravovat zákon o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. Na jeho přípravě se podíleli i představitelé církví. Vládní návrh zákona a návrh usnesení Sněmovny lidu a Sněmovny národů byl projednán na společné schůzi obou komor Federálního shromáždění. Místopředseda vlády a představitel slovenské politické strany Křesťanské demokratické hnutí při předložení návrhu zdůraznil, že: "V současnosti sa hľadá budúci model ekonomického vzťahu štát - cirkev. Cirkvi už stanovili svojich zástupcov, svoju komisiu, ktorá bude v najbližšom čase rokovat' so zástupcami vlády Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky o tomto probléme. Poznámam, že napriek štyridsaťročnému tlaku na veriacich, posledné štatistiky ukazujú pomerne vysoké stavy veriacich u nás. V Českej republike to je 55,9 %, v Slovenskej republike 72,5 % veriacich. Pritom asi 16 % sa vedome neprihlásilo, nevyplnilo rubriku 14 "náboženstvo", niektorí zo zásadných dôvodov, že je to ich vnútorná vec, iní preto, že ich cirkev nie je ešte registrovaná." a zároveň zdůraznil, že: "na záver by som hádam povedal len to, že uvedeným zákonom sa rušia dva staré nedemokratické zákony ešte z roku 1949, ktoré riadili a definovali pôsobnosť Štátneho úradu pre veci cirkevné a ktoré boli vlastne jediným právnym podkladom, o ktorý sa opieral minulý režim pri represáliách voči cirkvám. Hospodárske zákony v zabezpečení cirkví sa teraz neriešia, pretože model financovania sa bude robiť v budúcnosti a je nutné ho robiť vtedy, keď sa vyrieši problém reštitúcie." Schválený zákon pak charakterizuje církev jako "dobrovolné sdružení osob stejné náboženské víry v organizaci s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy a obřady, které mohou vytvářet komunity, rády, společnosti a podobná společenstva a mohou vlastnit movitý a nemovitý majetek. Schválený zákon obsahoval pouze minimální omezení církví při nakládání s majetkem. Je však nutné konstatovat, že byl v zásadě v souladu s Listinou. Byl nahrazen zákonem z roku 2001. Ani místopředseda vlády a ani společný zpravodaj výborů Sněmovny lidu Th. Mgr. Josef Tomsa a kooptovaný poslanec a zpravodaj výborů Sněmovny národů Petr Brodský se pak shodně s důvodovou zprávou nezmiňovali při projednávání zákona o omezeních církevního majetku před únorem 1948 a naopak stavěli návrh zákona za cestu k odstranění komunistických křivd.

S Českou republikou zastoupenou ministrem zahraničních věcí a místopředsedou vlády ČR Cyrilem Svobodou podepsal Svatý stolec smlouvu dne 25. 7. 2002 prostřednictvím apoštolského nuncia v ČR Erwina Endera. Smlouva se nezabývala platností předchozího Modusu vivendi a ponechávala tuto otázku otevřenou. Upravila některá práva katolické církve a roli kanonického práva v otázkách, které přísluší vnitrostátnímu zákonodárství. S ohledem na novou formulaci čl. 10 Ústavy se tato smlouva dostala do konfliktu s požadavkem svrchovanosti státu, svrchovanosti zákona a rovnosti všech náboženských sdružení, neboť právně preferovala církev katolickou. Poslanecká sněmovna proto tuto smlouvu 21. 5. 2003 zamítla při prvním čtení. Prezident republiky v dopise ministru zahraničí ze dne 5. února 2004 vytkl smlouvě řadu závažných nedostatků, pro které by ji v tomto znění odmítl ratifikovat.

Restituce po roce 1990

Právní úprava restitucí vycházela ze zásadní koncepce, že cílem restitucí je zmírnění následků některých majetkových křivd způsobených v letech 1948 až 1989. Výslovně je tato koncepce vyjádřena v preambulích zákonů z roku 1991 o mimosoudních rehabilitacích č. 87/1991 Sb. a v zákoně o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku č. 229/1991 Sb.. V nich šlo vždy o restituce fyzickým osobám.

Restituce právnickým osobám byly výjimečné, nepočítáme-li některé kvazirestituční zákony a restituční zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd ¹⁶⁵¹ ([/art/64146.html#_edn165](#)) vztahující se na následky majetkových křivd způsobených fyzickým a soukromým právnickým osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým, popřípadě movitým věcem podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru, podle zákona č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku, a znárodněním zestátněním na základě výměrů některých odvětvových ministerstev, vydaných po roce 1955 a odvolávajících se na znárodnovací předpisy z roku 1948. Za odnětí vlastnického práva ve smyslu tohoto zákona se považoval i přechod vlastnického práva na základě kupní smlouvy podle § 4 odst. 1 a 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb. Církevní soukromé právnické osoby se tak mohly zúčastnit restituce dle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd za stejných podmínek jako jiné soukromé právnické osoby. Existenci soukromých církevních právnických osob připouští i *Codex Iuris Canonici* z roku 1983 v Kánonu 116. Riziko soudních sporů v tomto případě z případné restituce soukromým církevním osobám pak nehržilo a princip rovnosti, demokratického charakteru a nevázanosti na náboženské vyznání byl zcela zachován, přestože by se majetek vrátil u církevního majetku do jiného právního režimu, tj. do oprávnění samostatně s majetkem nakládat, než byl původně, kdy církevní subjekty byly omezené s nakládáním s majetkem, protože by byl zachován rovný přístup ke všem právnickým osobám a vydával se majetek všem osobám, od kterých přešel majetek na stát způsobem v zákoně uvedeným.

U právnických osob restituce dále řešil zákon z května 1990, kdy bylo rozhodnuto o restituci majetku Československé obci sokolské a ostatních znovu vzniklých dobrovolných tělovýchovných organizací z majetku zrušované právnické osoby či jejího právního nástupce. Bližší podmínky stanovil zákon z roku 1991. Nerestituoval se tak zpravidla majetek vlastněný státem, pokud výjimečně se převzetím majetku odňatého podle uvedených zákonů stát nestal právním nástupcem organizace, na kterou přešel majetek těchto organizací. Riziko soudních sporů z rozdílného vymezení okruhu oprávněných tak nehrozilo, když oprávněné byly všechny organizace, z kterých přešel majetek na nestátní organizaci. Majetek se vracel subjektům, které byly oprávněné vystupovat jako úplní vlastníci.

Další restituce právnické osobě upravoval výčtovým způsobem zákon o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, kterým bylo navráceno 10 budov s příslušnými pozemky. Právě výčtový charakter zákona i velmi malý počet restituovaných objektů bránil možným soudním sporům potencionálních restituentů, takže soudní spory a ani významnější zatížení státního rozpočtu nehrozilo.

Specifické postavení měl zákon č. 212/2000 Sb., o zmírnění majetkových křivd způsobených holocaustem, který řešil období okupace.

Církevní restituce po roce 1990

Nedlouho po restitucích tělovýchovným organizacím přijalo Federální shromáždění zákon o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, a následně v roce 1991 další zákon jej mění. V roce 1996 vláda přijala usnesení č. 498/1996 ze dne 25. 9. 1996 o postupu při převodu vymezeného nemovitého státního majetku církvím, které vedlo k pozdějšímu vydání některých církevních nemovitostí. Jednalo se v něm o restituci směřující k navrácení vlastnických práv k nepodnikatelskému majetku (domy s pozemky) výčtovým způsobem. Pro výčtový způsob restituce a její relativně malý rozsah nehrozily žaloby na stát pro diskriminaci jiných necírkevních právnických osob, přestože se majetek vracel do jiného právního režimu, než měl původně.

Restituce církevního majetku tím však nebyla uzavřena.

Pokud po Únoru 1948 docházelo k převzetí majetku státem bez náhrady vůči fyzickým osobám, šlo o důvod předpokládaný jako jedna z podmínek restituce majetku fyzickým osobám dle zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Oprávněným fyzickým osobám měly být vydány nemovitosti, které přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu v důsledku odnětí bez náhrady postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, nebo podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě. Protože oba poválečné zákony nebyly zaměřené speciálně na církve a ani je nikterak nediskriminovaly vůči jiným osobám, dalo by se předpokládat, že případné restituční předpisy budou k církvím přistupovat shodně jako k ostatním právnickým osobám ve shodném postavení, tj. že se jim takovýto majetek nebude vydávat, pokud se nebude vydávat i ostatním právnickým osobám.

V poslanecké sněmovně nyní projednáván návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi vůbec nezohledňuje řadu důležitých skutečností a dokonce se mírně řečeno v mnoha aspektech prokazatelně minimálně "mýlí". Bez ohledu na nepřesnosti je velmi sporné, zda předložením návrhu zákona (s případně i úmyslně či z nedbalosti chybnou důvodovou zprávou) do legislativního procesu mohlo dojít ke spáchání trestného činu a jakého a jak by takovouto skutečností mohly být naplněné znaky nějakého trestného činu. Lze tak předpokládat, že na základě trestních oznámení na ústavní činitele v souvislosti s předložením návrhu zákona nedojde ke sdělení obvinění komukoliv.

Koncepčně se návrh zákona diametrálně liší od všech dosavadních restitučních předpisů, diskriminuje řadu potencionálních restituentů, prolomuje údajně nedotknutelnou časovou hranici Února 1948. Oprávněná osoba např. musela uplatnit nárok u konkrétní povinné osoby v zákonem stanovené lhůtě, jinak její nárok zanikl. Uplatní-li církevní právnická osoba nárok u chybné státní organizace, nic se nestane. V případě přijetí zákona v navrženém znění v konečných důsledcích podstatně posílí majetkové pozice církve proti stavu před Únorem 1948 v důsledku zrušení omezení církve nakládat s tzv. církevním majetkem zrušením ustanovení § 10 zákona č. 218/1949 Sb., o státním dozoru na majetek církví a náboženských společností a o souhlasu státní správy ke zcizení nebo zavazení tohoto majetku.

Navržený zákon je v případě jeho přijetí v jistém smyslu nejen popřením tradic v našem státě, ale i konečnou porážkou husitského hnutí, definitivním uznáním porážky na Bílé hoře a jejich důsledků, znevážením principů prosazovaných zakladateli Československé republiky v roce 1918, ale i státem schváleným právem získávat majetek zneužitím závislosti a podporou vyhánění jeho vlastníků.

Snaha vlády nyní rozšířit okruh oprávněných církevními restitucemi nepochopitelně zvýhodňuje církevní právnické osoby proti jiným právnickým osobám. Církevní majetek po schválení připravovaného zákona by se případně vrátil do diametrálně odlišného právního režimu, než měl před znárodněním. Nelze přitom hovořit přímo o restituci, když termín "restituce" znamená navrácení do původního tj. i právního stavu. To u církevních restitucí na rozdíl od restitucí jiným osobám a to ať fyzickým či právnickým je zcela vyloučeno, když právní prostředí k církevnímu majetku je nyní zásadně odlišné od právního prostředí před Únorem 1948. Omezení církevního majetku včetně rizik s ním spojených prosazovaná státy po staletí by již po případné restituci dle navrhovaného zákona neexistovala. V důsledku změny právního prostředí již nikdy dojít nemůže k třetímu omezení církevního majetku na rozdíl od dvojího omezení církevního vlastnictví v minulosti (husitské hnutí, amortizační zákony), tj. v době, kdy církevní vlastnictví přesáhlo společností tolerovanou mez a nadbytečné vlastnictví nebylo dostatečně využíváno k společensky uznaným účelům (bohoslužebné účely, ale i nemocnice, sirotčince atd.). K společensky uznaným účelům byla církev nucena využívat svůj majetek i povinností přispívat na humanitární účely prostřednictvím mj. poplatku placeného majetníky církevních prebend, řeholními komunitami a společenstvy do náboženského fondu. Takováto povinnost trvající několik století již nyní neexistuje a takovéto účely hradil stát ze státního rozpočtu a to i při využívání bývalého církevního majetku, který se má nyní restituovat. Církev, pokud jako církev budeme považovat všechny církevní právnické osoby, se později stane zcela monopolním vlastníkem nemovitého majetku v České republice a při nakládání s tímto majetkem již nebude na rozdíl od minulosti nijak vázána. Kroky chránící ekonomické a politické zájmy státu proti přílišnému vlivu církve prosazované řadu století jsou již nyní do budoucna nemožné.

Rozšíření restitucí na církevní právnické osoby spojené s diskriminací ostatních právnických osob snad nepovede k úspěšným soudním sporům ostatních potencionálních restituentů proti státu, přestože je nelze vyloučit. Záviselo a snad i závisí pouze na státu, koho v zákoně určil za oprávněnou osobu. Ústavní soud konstatoval, že: "Ve své rozhodovací činnosti (např. nále z 2. dubna 1996 ve věci Pl. ÚS 47/95) Ústavní soud zastává názor, že zákonodárce nemůže být omezován při definování subjektů, na něž se zákon vztahuje. Ve věci Pl. ÚS 47/95 Ústavní soud vycházel ze stanoviska, že nejde o diferenciacní charakter právní normy, ale o součást vlastní definice oprávněných osob, což lze analogicky vztáhnout na nyní projednávanou věc, kde zákon definuje kategorii osob povinných. To, že zákonodárce mohl při vytváření zákona postupovat jinak, nelze samo o sobě považovat za zvýhodnění či znevýhodnění určité skupiny subjektů."

Zásadní spory pro nerespektování principu rovnosti osob před zákonem pak mohou vyplynout z odlišného způsobu výpočtu výše restituční náhrady, která má být vyplacena církevním právnickým osobám dle návrhu zákona a již vypláceným náhradám u fyzických osob -- restituentů dle zákona č. 229/1991 Sb., v platném znění, kterým se vyplácela náhrada podle cenových předpisů platných v roce 1991, zatímco církvím se má vyplácet náhrada dle dnešních tržních cen. V této souvislosti úmyslně neposuzuji otázku, zda do těchto náhrad církvím nejsou započteny i náhrady za majetek, který by stejně nepodléhal vydání z jiných důvodů. V každém případě se má vyplácet odškodnění církvím vypočtené tržně za majetek odňatý církevním právnickým osobám, kterým jinak měla být vyplacena za tento majetek redukováná náhrada, pokud by byly respektovány předpisy platné po první či druhé světové válce. V případě úspěchu takovýchto žalob diskriminovaných restituentů -- fyzických osob by pak ohrožení státního rozpočtu mohlo být více než citelné. Pokud by platil princip používaný při vyplácení finančních náhrad, tj. že církev má mít užitek i z majetku, který jí nepatřil, ale patřil církevní právnické osobě, pak by tento princip měl být uplatněn i obráceně, tj. církev by měla hradit závazky církevní právnické osoby. To se však samozřejmě neuplatňuje a v důsledku této skutečnosti je například od 5. 10. 2010 v úpadku Římskokatolická farnost Trmice, za kterou její závazky věřitelům církev neuhradila. Proč vláda/zákonodárce považuje církev z jedné strany za bývalého vlastníka majetku, za který, když se nerestituje, má dostat náhradu církev a ne příslušná farnost, zatímco z druhé strany církev nepovažuje za subjekt, který odpovídá za závazky farnosti? Proč vláda posuzuje jednu a tu samou otázku různě podle toho, co se hodí církví?

K restituci církevního majetku neexistuje jakákoliv právní povinnost. Právní cesta k vynucení jakéhokoliv odškodnění církví není. Je pouze cesta politická. Existuje pouze legitimní očekávání, že stát se rozhodne, zda a v jakém rozsahu provede nějaké odškodnění církvím. Takto se může rozhodnout i bez jakékoliv dohody s církvemi. Za uvedení povinnosti restituovat církevní majetek pak nelze vydávat ani reakci Ústavního soudu na pasivitu zákonodárců při vydávání zákona předpokládaného v § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který stanoví, že "*majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku*". Pouze skutečnost, že takovýto zákon nebyl vydán, vedla Ústavní soud k nálezu z 1. 7. 2010 č. 242/2010 Sb. V něm zamítl návrh na zrušení uvedeného "blokačního" ustanovení, ale zároveň ve výroku nálezu uvedl, že "*dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práva svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*". K tomuto porušování totiž dochází nejen směrem k církvím, jak mnozí tvrdí, ale i směrem ke stávajícím vlastníkům. V žádném případě však nelze dovodit na základě předpisů či judikatury Ústavního soudu či Evropského soudu pro lidská práva rozhodnout o restituci církevního majetku, ale pouze o tom, že musí dojít k nějakému bytí i symbolickému či případně žádnému vypořádání legislativní cestou. Vyčkávaní zákonodárce totiž poškozují všechny. Protože se nejedná o aktuální vyvlastňování, nemusí být při případné náhradě ani poskytnuta přiměřená náhrada, jak by jinak vyplývalo z čl. 1 Dodatkového protokolu, ale postačí i náhrada pouze symbolická, když nelze odčinit všechny křivdy a církve navíc již dostávají téměř 20 let prostředky v rozporu s Listinou.

Pokud se argumentuje hrozbami soudních sporů včetně soudů v zahraničí, nedojde-li k restitucím, pak se zamlčuje judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Zatímco neexistuje právo na restituci, je velmi sporné, jak bude případně hodnotit Evropský soud pro lidská práva rozdílné zacházení s různými právnickými osobami, pokud stát rozhodne, že některým osobám majetek bude vracet, tj. osobám mající vztah k církvím, a jiným, tj. necírkevním osobám, vracet nebude a to za nerovnoprávných podmínek a zda bude respektovat citovaný názor našeho Ústavního soudu. Je totiž sporné, zda předpokládaný diskriminační přístup státu lze vztáhnout pod termín trvalé účinky, ke kterým došlo před přístupem České republiky k Evropské úmluvě o lidských právech. V té souvislosti stačí připomenout, že již 13. prosince 2000 rozhodl velký senát Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jan Malhous proti České republice, že Evropskému soudu pro lidská práva nepřísluší posuzovat okolnosti vyvlastnění nebo jeho pokračující účinky, pokud tyto události nastaly před přistoupením České republiky k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, tedy před 18. březnem 1992. Výslovně uvedl: "V tomto ohledu Soud zaprvé připomíná, že se může zabývat stížností, jež se týká událostí, k nimž došlo poté, co pro příslušnou Smluvní stranu vstoupila Úmluva v platnost. V projednávaném případě byl majetek stěžovatelova otce vyvlastněn v červnu 1949 a přidělen jiným fyzickým osobám v roce 1957, tedy dávno před 18. 3. 1992, kdy Úmluva vstoupila v platnost pro Českou republiku (Kučař a Štis proti České republice, rozhodnutí z 23. 5. 2000 o stížnosti č. 37527/97, nepublikováno). Soud tedy není příslušný *ratione temporis* pro posouzení okolností vyvlastnění nebo trvalých účinků, které má až do dnešního dne. Při této příležitosti připomíná a potvrzuje pevně ustálenou judikaturu Komise, podle níž zbavení vlastnického práva nebo jiného věcného práva je v zásadě okamžitým aktem a nevytváří trvalou situaci "zbavení práva" (viz např. rozhodnutí Komise ve věcech Mayer a další proti Německu, 1996, a Brezný proti Slovensku, 1996). Stížnost pana Malhouse je tedy neslučitelná s ustanoveními Úmluvy v rozsahu, v jakém ji lze chápat jako kritizující samotná opatření přijatá na základě zákona z roku 1948 vůči majetku jeho otce před tím, než Úmluva vstoupila v platnost pro Českou republiku."

Pokud by stát právo na restituci za podmínek stanovených v zákoně o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku č. 229/1991 Sb. neposkytl žádné právnické osobě, je pravděpodobné, že by při kvalitní právní službě žádná osoba minimálně právnická osoba v soudním sporu neuspěla. Pokud jej však některým poskytne a jiným ne a kritériem bude pouze to, zda se jedná o církevní právnickou osobu či ne, může vzniknout zásadní právní problém i přes výše uvedené rozhodnutí Ústavního soudu. Je škoda, že se autoři prosazující či hodnotící problematiku církevních restitucí se ve svých pracích respektováním principu rovnosti, demokratických hodnot a zákazu vázání se na ideologii či náboženské vyznání podrobněji nezabývali, protože by pak bylo možné kvalifikovaně vyhodnotit, nakolik je předložený zákon o církevních restitucích v souladu s ústavním pořádkem naší země, o čemž lze pochybovat.

Práva a povinnosti zakladatele Náboženské matice, do které se mj. převáděl majetek dle státu církví účelně nevyužívaný, má vykonávat ode dne nabytí účinnosti zákona Církev římskokatolická. Tato změna zakladatele přímo ruší reformu Josefa II. Prolamuje tak doposud s výjimkou židovského majetku nedotknutelnou hranice Února 1948. Stát se zároveň zbavuje staletí využívané možnosti zabezpečovat humanitární záležitosti z tohoto zdroje, pokud tuto povinnost neplnila církev.

Celkově pak lze navržený zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi považovat za velmi netransparentní zákon. Poskytuje nestandardním způsobem nenárokové plnění původním neúplným vlastníků, z kterých nově dělá úplné vlastníky, a dále poskytuje finanční plnění ve prospěch nevlastníka za majetek odejmutý jiným subjektům při realizaci zákonů prosazovaných prezidenty Benešem a Masarykem. Návrh zákona nezbavuje stát hrozby, že přes vyplacení finančního odškodnění církvím nebude muset řešit otázky dalších žalob z řad církevních právnických osob, které nebudou odškodněné vydáním nemovitostí a naopak přináší řadu hrozeb a ohrožení státního rozpočtu v důsledku soudních sporů vedených diskriminovanými právníky a zejména odlišně odškodňovanými fyzickými osobami. Návrh zákona obchází původní koncepci zakladatelů Československa z r. 1918 na nápravu křivd způsobených Bílou horou a vyháněním českého obyvatelstva vytvářením materiálních podmínek pro návrat emigrantů a omezením moci těch, kteří na vyhánění českého obyvatelstva vydělali. V konečném důsledku pak navržený restituční zákon poráží nejen záměry zakladatelů našeho státu, ale ruší reformu Josefa II. a základní princip třetího pražského artikulu, za který mnozí Češi obětovali svůj život za křížáckých válek vedených proti naší vlasti za prosazení práva církve na majetek.

Za situace, kdy řada občanů České republiky má vážné pochybnosti o oprávněnosti restitucí církevního majetku, pak vzniká otázka, proč se projevuje tak mimořádná snaha o restituci tohoto majetku a proč dochází k vyhrožování soudy včetně Evropského soudu pro lidská práva, když naděje na úspěch v soudních řízeních církevní restituce téměř nemají. Je pouze věcí státu, zda se rozhodně či nerozhodne restituce provést a v jakém rozsahu. Proč jsou prosazovány restituce včetně finančních náhrad v dobách krize za ministra, který byl v minulosti čelným představitelem politické strany spojené s církví, je velkou otázkou. Třeba se to někdy dozvíme a třeba o tom, zda má či nemá být církevní restituce, budou občané této země rozhodovat jednou v referendu, případně někdo přednese návrh, aby se vydával pouze majetek, který církevní právníky vlastnily alespoň v den Bílé hory a zároveň 25. února 1948. Pak odpadnou mnohé diskuze o církevních restitucích. Stejně by odpadly, pokud by církev předem prohlásila a zavázala se ve smyslu Matoušova evangelia: "*Chceš-li dokonale být, jdi a prodej statek svůj, a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi, a pojď, následuj mne (...)* Amen pravím vám, že bohatý nesnadně vejde do království nebeského (...). Snázť jest velbloudu skrze uši jehly projíti, nežli bohatému vjíti do království Božího." , jak velkou část z restituovaného majetku a jak věnuje na chudé a potřebné, které miluje jako sebe sama, když o její poctivosti a poučení z vlastních chyb a nedostatků, které vedly k odnímání majetků jistě nejsou pochyby, když žádá církev samozřejmě neusiluje nyní o monopol zemědělského majetku či v rozporu s požadavkem "nepokradeš" o získání majetku, který církvím nikdy nepatřil. Není snad důvod pochybovat o tom, že církev budou postupovat tak, jak vyžaduje Bible i proroci a řídit se příkázáními. Nepochybují, že v České republice vůči kritikům církevních restitucí a jejich nedostatků nezačne stát vyvozovat sankce a nedojde k jejich postihu státní mocí podobně, jako se stalo kritikům církevních poměrů jako v některých zemích, kdy kritikům musel poskytnout ochranu až Evropský soud pro lidská práva.

Celkově pak lze navržený zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi považovat za velmi netransparentní.

Hobza, Antonín. *Modus vivendi: Politický konkordát uzavřený mezi vládou československou a Vatikánem*. Praha: nákl.vl., 1930. 24 s.

Odstoupení původní demokratické vlády a pozdější nástup vlády pod vedením komunistické strany k moci.

V důvodové zprávě se uvádí tyto údaje o velikosti původního církevního majetku -- lesní půdy 181.326 hektarů, zemědělské půdy 72.202 hektarů, vodních ploch 3.611 hektarů, zastavěných ploch 600 hektarů a ostatní ploch 3.894 hektarů) a 324 budov, z nich pro příklad řeholní řády a kongregace vlastnily 176 budov a diecéze 143 budov. Ostatní církev a náboženské společnosti měly vlastnit 5 budov. Podstatnou část tohoto církevního majetku má nyní vlastnit stát. Vydávat se má zhruba ze státního majetku 48 412 ha spravovaného Pozemkovým fondem České republiky a 151 811 ha spravovaných státním podnikem Lesy České republiky.

261.633 hektarů půdy byl údajně původní církevní majetek a 151. 811 hektarů nyní vlastní stát.

Tj. v kursu České národní banky ze dne 27. 3. 2012 cca 3.197.831.978,- USD a 2.397.886.608,- EUR

Pro srovnání, státní rozpočet pro rok 2012 počítá s výdaji na vysoké školy ve výši lehce přes 21 mld. Kč, viz msmt.cz (<http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozpis-rozpocetu-vysokych-skol-na-rok-2012>)

Důvodová zpráva s návrhem zákona je dostupná online na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0> (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>) [cit. 2012-02-25]

Husa, Václav, ed. et al. *Naše národní minulost v dokumentech: chrestomatie k dějinám Československa. 1. díl, Do zrušení nevolnictví*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1954. 563 s., s. 11-12

Nejpozději od roku 833 do r. 906/907.

Zemřel roku 868, původně se jmenoval Konstantin

Zemřel r. 885

Nejspíše mezi lety 882 až 884

Po roce 885

VAŠICA, Josef. *Literární památky epochy velkomoravské 863-885*. 2. vyd. Praha; Řím: Vyšehrad; Křesťanská akademie, 1996. 340 s. ISBN 80-7021-169-5, s. 149-156

Bod 21 Zákona sudnyj ludem

Kosmas a Bláhová, Marie. *Kosmova kronika česká*. 5. vyd., (ve Svobodě 1.). Praha: Svoboda, 1972., s. 70., Kosmas, děkan pražské svatovítské kapituly, napsal nejstarší českou kroniku pravděpodobně v letech 1119 až 1125, tj. cca 140 let po pokusu biskupa Dětmara o jejich zavedení.

Srovnej např. Doležel, Jiří. *Dějiny desátků*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Ostrava: J. Doležel, 2002. 141 s. ISBN 80-238-9309-2, dostupné též online na Dejiny_desatku (http://www.hcjb.cz/03_O_cirkvi/05_Prakticky_zivot/Dejiny_desatku.html) [cit. 2012-02-28]

Tj. ne všem budoucím biskupům, ale pouze jemu

Srovnej např. *Prameny k dějinám státu a práva v Československu*, část I. Uspořádal Václav Vaněček, část II. uspořádal Karel Malý. Praha: SPN, 1977, s. 13

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 64 a 94

Znění srovnej např. v *Prameny k dějinám státu a práva v Československu*, část I. Uspořádal Václav Vaněček, část II. uspořádal Karel Malý. Praha: SPN, 1977, s. 16-18

Respektive arcikněze

Tamtéž bod VI.

Pokuta jednoho vola, viz tamtéž bod VII.

V českých zemích spočíval např. v potopení svázaného do vody - pokud se obviněný potopil (utopil), byl čistý a nevinný; provinilec plaval na hladině.

Znění srovnej např. v *Prameny k dějinám státu a práva v Československu*, část I. Uspořádal V. Vaněček, část II. uspořádal Karel Malý. Praha: SPN, 1977, s. 40-48

Kromě židů nebylo v Českém království možné působit kultovně jinak než v rámci církve římskokatolické

Srovnej např. internetový článek na <http://leccos.com/index.php/clanky/ondrej-3> (<http://leccos.com/index.php/clanky/ondrej-3>) [cit. 2012-03-05]

Dohody ze Schatzbergu

Listina z 10. března 1222, ve které se do značné míry vyřešilo postavení církve a jejich institucí v poměru k panovníkovi a světské složce české společnosti vydaná českým panovníkem Přemyslem Otakarem I. adresované především klášterům a konventním kostelům v pražské diecézi.

Srovnej např. FIALA, Zdeněk: Správa a postavení církve v Čechách od počátku 13. do poloviny 14. století, Sborník Historický 3, 1955, s. 64-88 nebo VANĚČEK, Václav: Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě (12. -15. st.), I. Zakladatelská práva, II. Pozemková vrchnost. Imunita hospodářská, III. Imunita soudní, Praha 1933-39 (= Práce ze semináře československých právních dějin na právnické fakultě Karlovy university v Praze, 18, 22, 24) nebo MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., strana 131

Viz např. oficiální stránky Katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha dostupné online na katedralasvatehovita.cz/cs/historie-a-dedictvi/historie-chronologicky (<http://www.katedralasvatehovita.cz/cs/historie-a-dedictvi/historie-chronologicky>) [cit. 2012-03-05]

MALÝ, Karel. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 113

MALÝ, Karel. a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 132

SEIBT, Ferdinand: "Neodvolám!" Jan Hus. Před koncilem kostnickým (1415) In: Schultz, Uwe, ed. *Velké procesy: právo a spravedlnost v dějinách*. Vyd. 1. Praha: Brána, 1997. 427 s. ISBN 80-85946-76-9, str. 85

tamtéž

Bližší srovnej Adamová, Karolina a Soukup, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, str. 69 a násl.

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 53

Malý, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 54 a násl

Malý, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 132

KALNÝ, Mojmir. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. Dostupné online na Historie-cirkevního-majetku (http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevního-majetku.pdf) [cit. 2012-02-26]

8. 11. 1620

Např. potomkům účastníka kostnického koncilu a protihusitského bojovníka Erkingera ze Schwarzenbergu

Např. Adama ze Švamberka

Církev podporovala restituce po pádu komunistického režimu a nyní např. místopředseda české vlády Karl Johannes Nepomuk Josef Norbert Friedrich Antonius Wratislaw Mena von und zu Schwarzenberg církevní restituce prosazuje nejen ve vládě, ale i na svých webových stránkách.

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., strana 152

Bliže srovnej Adamová, Karolina a Soukup, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, str. 129 a násl.

Srovnej bliže MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 154

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 149

KALNÝ, Mojmir. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. Dostupné online na Historie-cirkevního-majetku (http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevního-majetku.pdf) [cit. 2012-02-26]

KALNÝ, Mojmir. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. Dostupné online na Historie-cirkevního-majetku (http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevního-majetku.pdf) [cit. 2012-02-26]

Po sňatku jeho dcery Marie Terezie s Františkem I. Lotrinským pokračoval rod jako habsbursko-lotrinský

K problematice amortizačních zákonů např. Veselý, František Xaver. *Všeobecný slovník právní: příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených: se zvláštním zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české. Díl pátý, Tabák - Živnost zlatnická*. V Praze: F.X. Veselý, 1899. 1090 s. str. 672

Zákon v digitální formě dostupný online na kramerius.nkp.cz (<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21924>) [cit. 2012-03-25]

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 176-177

Počty bývají uváděné různé - zpravidla mezi 800 až 1000 klášterů

Srovnej kabinetní listy z 27. 2. a 11. 3. 1782

Podle HOBZA, Antonín. *Poměr mezi státem a církví*. Praha: nákladem vlastním, 1931, s. 64.

MALÝ, Karel a kol.: *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 176

VESELÝ, Xaver František. *Všeobecný slovník právní. Příruční sborník práva soukromého na radě říšské zastoupených. Se zvláštním zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí Koruny české*. Praha, 1899, díl druhý -- stran 817, str. 283 a násl.

Srovnej např. KALNÝ, Mojmir. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. Dostupné online na http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevního-majetku.pdf [cit. 2012-02-25]

Bliže srovnej ADAMOVIČ, Karolina a SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 362 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-271-4, str. 246,250 a 266.

Císařský patent 2/1852 ř.s.z. dostupný online na is.muni.cz (<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>) [cit. 2012-02-27]

č. 3/1852 ř.s.z. dostupné online na is.muni.cz (<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>) [cit. 2012-02-27]

Císařský patent z 5. 11. 1855 č. 195/1855 ř. z. dostupný online na spcp.prf.cuni.cz (<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/195-1855.htm>) [cit. 2012-02-27]

Viz výše odkaz u amortizačních zákonů na čl. I zákona 50/1874 ř. z. v návaznosti na jeho § 31

Zásadní ustanovení předpisu jsou dostupná v publikaci ROUČEK, František, *Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, Československý kompas, Praha, 1932, stran 1736, str. 374 a násl.

V českém znění dostupné online na is.muni.cz (<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>) [cit. 2012-02-27]

Dle ministerského nařízení č. 175/1860 ř. z. z 13. 6. 1860, též zachovaného v platnosti zákonem č. 50/1874 ř. z.

V českém vydání sbírky autorem nařízení nenalezeno, nutno pracovat s německým originálem

Základní zákon státní ze dne 21. prosince 1867 č. 142/1867 ř. z., o obecných právech občanů státních v královstvích a zemích v radě říšské zastoupených dostupný online na vakobobri.cz (<http://www.vakobobri.cz/download.php?view.13>) [cit. 2012-02-25]

Článek 14 Úplná svoboda víry a svědomí každému jest pojištěna. Požívání práv občanských a politických nezávisí na vyznání víry; však povinností občanským nemůže býti vyznání náboženské na újmu. Nikdo nemůže přidržován býti k nějakému výkonu církevnímu aneb k účastenství v nějaké slavnosti církevní, není-li postaven pod mocí někoho jiného, který dle zákona k tomu má právo.

Článek 15 Každá církev a společnost náboženská zákonem uznaná má právo, náboženství společně a veřejně provozovati, své záležitosti vnitřní a své moci pořádati a spravovati, ústavy, fundace a fondy ku potřebám náboženství, vyučování a dobročinnosti ustanovení držeti a jich užívat; jest však, jako každá společnost, poddána obecným zákonům státním.

PRAŽÁK, J. *Rakouské právo ústavní. Část třetí - ústava říšská*. II. vydání. Praha: Jednota právnická, 1902, s. 74. Odkaz převzat z PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, 1119 s., str. 558

Zákon ze dne 7. 5. 1874 č. 50/1874 ř. z., jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické dostupný online na is.muni.cz (<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>) [cit. 2012-02-25]

Např. § 122 vládního nařízení č. 124/1928 Sb., o úpravě platů duchovenstva či vládní nařízení č. 187/1929 Sb, o některých přesunech působnosti ministerstev na úřady zemské -- zde např. řešena otázka kongruy, udělení povolení k zcizení církevního majetku do výše 40.000 Kč a zavazení církevního majetku do výše 80.000 Kč či výkonu presentačního práva na obročí veřejného patronátu, který vykonávala státní správa kultová, i když výnos obročí činí přes 2100 Kč.

Vládní nařízení č. 116/1949 Sb., o dalších přesunech působnosti ve veřejné správě.

Viz § 14,15 zákona č. 218/199 Sb.

Viz §5 zákona č. 50/1874 ř. z., jímžto se vydávají ustanovení, kterými se upravují zevnitřní právní poměry církve katolické

Srovnej zákon 51/1874, ř. z. jimiž se vyměřují příspěvky k náboženskému fondu na uhrazení potřeb na účely církve katolické dostupný online na is.muni.cz (<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>) [cit. 2012-02-25]

Skutečnost, že církevní majetek nepatřil církvi jako takové, ale jednotlivým součástem církve, lze dovodit i z plenárního usnesení ze dne 25. 4. 1911 č. IV 5484- kniha judikátů č. 193 (plen. Gl.U.N.F. 5484, jud. 193), který řešil převod vlastnictví a zatížení nemovitého jmění náležejícího kongregaci milosrdných sester

§ 362 o. o. : "Následkem práva nakládati volně svým vlastnictvím může úplný vlastník zpravidla své věci podle libovůle užívatí nebo bez užítku nechati; může ji zničiti, zcela nebo z části na jiné osoby převéstí nebo bezpodmínečně se jí vzdáti, tj. ji opustiti."

Viz výše u amortizačních zákonů

Viz dále

Viz rozhodnutí z 17.8.1888 č. 8597, zveřejněné Allgemeine österreichische Gerichtszeitung. ve Vídni. zveřejněno ve zkráceném znění i v HARTMANN, Antonín. *Obecní knihovní zákon ze dne 25.8.1871, č. 85 ř.z. a jiné předpisy knihovního práva a katastrální zákon*. 2. doplněné vydání. Československý kompas, Praha 1934, stran 1171, str. 37

Při respektování § 39 zákona č. 39/1874 ř. z.

Srovnej HARTMANN, Antonín. *Obecní knihovní zákon ze dne 25.8.1871, č. 85 ř.z. a jiné předpisy knihovního práva a katastrální zákon*. 2. doplněné vydání. Československý kompas, Praha 1934, stran 1171, str. 38 a násl.

Srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 02.11.2006, čj. 5 A 35/2002 - 73

Srovnej § 22 zákona č. 51/1874 ř.z.: "Pokud příspěvky k fondu náboženskému nejsou přes tři léta zadrželé, přísluší jim a poplatkům vedlejším k nim náležejícím zástavní právo ze zákona k užítkům z nemovitého jmění prebendy nebo řeholní komunity příspěvkem povinné, kteréž jde za veřejnými dávkami a poplatky vedlejšími k nim náležejícími, má však přednost před každým pohledáváním z práva soukromého vzešlým." Podobně i dvorní dekret z 25. listopadu 1826, č. 2234 sb. z. s.

Srovnej § 23 zákona č. 51/1874 ř.z.: "V případě konkursu zapraveny buďte příspěvky k fondu náboženskému a poplatky vedlejší, které nejsou přes tři léta zadrželé, hned po veřejných dávkách a poplatcích vedlejších k nim náležitých."

Srovnej § 250 zákona č. 79/1896 ř.z. o řízení exekucí a zajišťovacím (exekuční řád: "Na předměty, jichž se užívá k výkonu bohoslužby církve nebo náboženské společnosti zákonem uznané, jakož i na částky sv. kříže a na ostatky svatých, kromě jejich obruby, nemůže vedena býti exekuce. Vede-li se exekuce na obrubu částek sv. kříže a ostatků svatých, nesmí býti ověření (authentika) porušeno."

Pokud se jednalo o majetek ještě k církevním účelům neužívaný, ale připravovaný pro toto užívání, bylo jej možné exektovat -- např. vyráběné kříže atd. Blíže srovnej Dr. STEINBACH, Em. *Das Gesetz vom 10. Juni 1887*, str. 14 či HARTMANN, Antonín: *Exekuční řád (zákon ze dne 27. Května 1896, č. 79 ř. z.) a Exekuční zákon (zák. čl. LX/1881) s novelami, uv. Zákonem, prováděcími nařízeními atd.*, Československý kompas, Praha 1934, druhé doplněné vydání s. 1867, strana 1046

Viz k tomu např. BUŠEK, v., HENDRYCH, J., LAŠTOVKA, K., MOLLER, V. *Československé církevní zákony*. Praha: Československý kompas, 1931; HOBZA, A. *Poměr mezi státem a církví*. Praha: nákladem vlastním, 1931; KOP, F. JUDr. *Modus vivendi. Nynější stav jeho provedení*. Praha: Orbis, 1937

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 86

Srovnej tisk 1240 ze dne 25. června 1919 -- Dotaz člena Národního shromáždění Dra B. Němce a soudruhů na pana ministra školství a národní osvěty o prodeji nemovitého majetku některých klášterních komunit dostupný online na psp.cz (http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t1240_00.htm) [cit. 2012-02-25]

PAVLÍČEK, Václav. *O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice*. In: *Pocita Otovi Novotnému*. Praha: Codex, 1998; též PAVLÍČEK, Václav. *O české státnosti. Část II. O právech, svobodách a demokracii*. Praha: Karolinum, 2002

Pavliček, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, 61

Pravděpodobně nejkompexněji jeho problematiku probírá Hobza, Antonín. *Modus vivendi: Politický konkordát uzavřený mezi vládou československou a Vatikanem*. Praha: nákl.vl., 1930. 24 s.

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 488

Ze dne 17. 10. 1918

Zákon č. 37/1918 Sb. z. a n. dostupný online na psp.cz (http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html) [cit. 2012-02-25]

Slovy protokolu: "podle vzoru demokratických republik, zejména Ameriky usilujeme také o rozluhu státu a církve a uvolňujeme se takto od církevní autority, jak ji Rakousko vybudovalo. Avšak to neznamená uvolnění mravnosti, nýbrž musí naopak znamenat sesílení všeobecné mravnosti. (Výborně!) Protože Habsburkové zneužívali církve ke své politice, proto u nás církev se dostala do nevážnosti a lidé neradi slyší mravně napomínat; nám však nesmí stačit negace církvi, a nesmíme se stydět, pozitivně usilovat o zvýšení veřejné a všeobecné mravnosti, o tu vnitřní sílu, kterou Havlíček tak neohroženě požadoval. A nerozpakují se opakovat, že v rozluce státu a církve vidím také prostředek pro sesílení autority náboženské. (Výborně! Hlučnýpotlesk)."

Dostupné online na psp.cz (<http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/085schuz/s085001.htm>) [cit. 2012-02-25]

Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky,

Srovnej Čl. IX V den ustanovený v 1. odstavci článku VIII. pozbývají platnosti všechna ustanovení, která odporují této ústavní listině a republikánské formě státu, dále všechny dřívější ústavní zákony, i když by jednotlivá jejich ustanovení nebyla v přímém rozporu s ústavními zákony Československé republiky.

Možnost převzít církevní majetek státem připouštěl ve své publikaci Kapitoly z konfesního práva v ČSR i profesor Tureček z Univerzity Karlovy.

Srovnej např. zákon č. 277/1920 Sb. z. a n., kterým se mění některá ustanovení interkonfesního zákona ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z. či zákon č. 96/1925 Sb. z. a n. o vzájemných poměrech náboženských vyznání

Např. vyhláška ministerstva školství a národní osvěty ze dne 8. února 1922 64/1922 Sb., o novém církevním zřízení Českobratrské církve evangelické v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, vyhláška ministerstva školství a národní osvěty ze dne 13. července 1923 č. 165/1923 Sb., o Základních a přechodných ustanoveních Augšburské církve evangelické ve východním Slezsku a Československu, vyhláška ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. srpna 1924 číslo 209/1924 Sb., o novém církevním zřízení Německé evangelické církve v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Převzato z PAVLÍČEK, Václav. a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. Úplné vydání. Praha: Leges, 2001, 1120 s., str. 80

Srovnej Hobza, Antonín a Tureček, Josef. *Úvod do církevního práva*. 2. vyd., opr. a dopl. V Praze: Nákladem Spolku československých právníků Všeohr, 1936. 480 s. např. s. 265

Srovnej např. Tisk 530.Návrh členů N. S. Udržala, Zika, Rychtery, Dvořáka a spol., aby byla ihned opatřena půda legionářům, invalidům, domkářům, živnostníkům, chalupníkům a drobnému lidu vůbec dostupné on line na http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0530_00.htm či diskusi v plném Národním shromáždění při projednávání návrhu zákona o zabránění velkého majetku pozemkového dostupné online na <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/046schuz/s046004.htm> [cit. 2012-02-25]

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, 84

Zákon č. 32/1918 Sb. z. a n.

Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n..

Vystoupení dostupné online na <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/046schuz/s046012.htm> [cit. 2012-02-25]

Viz § 47 odst. 2 z. č. 329/1920 Sb., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (náhradový zákon)

Při souborech přes	do	až o
1000 ha	2000 ha	5 %
2000 ha	5000 ha	10 %
5000 ha	10000 ha	15 %
10000 ha	20000 ha	20 %
20000 ha	50000 ha	30 %
50000 ha		40 %.

Srovnej § 41 až 43 náhradového zákona

MALÝ, Karel. a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s., str. 413

PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2004-2009. 2 sv. ISBN 80-7239-147-X., s. 123. údaj převzat z PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, str. 85

KALNÝ, Mojmír. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi a k systému financování církve*. Podobné údaje o rozsahu převedeného církevního majetku uvádí i Pavlíček in PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5 , strana 86

Zákon č. 318/1919 Sb. z. a n.,< o zajištění půdy drobným pachtýřům

Nárok pachtýře vznikl, pokud byl nejméně od prvního října 1901 nepřetržitě až do dne, kdy tento zákon byl vyhlášen, v pachtu nebo podpachtu jeho, jeho manželky nebo jejich rodin nebo jejich právních předchůdců v držbě nemovitostí, s nimiž jest požadovaný pozemek spolu obděláván.

Po novele provedené zákonem č. 311/1920 Sb. z. a n. i formou přidělu půdy z jiného zabraného majetku.

Zákon č. 142/1947 Sb. z. a n., o revisi první pozemkové reformy přijalo Ústavodárné národní shromáždění dne 11. července 1947

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé byl jednokomorový zákonodárny sbor Československé republiky působící od června 1946 do 30. 5. 1948 vzniklý na základě demokratických voleb.

Nařízení ze dne 12. listopadu 1947 č. 194/1947 Sb. z. a n., o soupisu pozemkového majetku pro revizi první pozemkové reformy a o jejím vyznačení v pozemkových knihách.

Zákon č. 46/1948 Sb. z. a n., o nové pozemkové reformě

KALNÝ, Mojmír. *Historie stručný přehled osudů české církve ve 2. tisíciletí se zvláštním zřetelem ke vztahu státu k církvi ak systému financování církve*. Dostupné online na [Historie-cirkevniho-majetku](http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevniho-majetku.pdf) (http://www.klastervyssibrod.cz/_d/Historie-cirkevniho-majetku.pdf) [cit. 2012-02-25]

Zákon č. 142/1947 Sb. v § 7 a zákon č. 46/1948 v § 9

Abdikoval až 7.6.1948

Zákon č. 218/ 1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem

Vládní nařízení č. 219/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem

Srovnej § 8 zákona č. č. 218/ 1949 Sb.

Srovnej § 10 zákona č. č. 218/ 1949 Sb.

Srovnej § 1 vládního nařízení č. 219/ 1949 Sb.

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 487

MRÁZEK, F. Mezinárodněprávní subjektivita Svatého Stolce a smlouva o úpravě vzájemných vztahů s Českou republikou. *Právní rádce*, Č. 3/2002.

Srovnej § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), který uvádí, že církví a náboženskou společností je dobrovolné sdružení osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby,

Evropský soud pro lidská práva uvedl ve věci Římskokatolická farnost Obříství v. Česká republika) čj. stížnosti č. 65196/01 v § 1: "Případ vznikl na základě stížnosti (č. 65196/01) proti České republice předložené Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") Římskokatolickou farností Obříství (dále jen "stěžovatelka"), organizační jednotkou Římskokatolické církve s ústředím v Praze, dne 20. prosince 2000"

Viz rozhodnutí ve věci ěci Římskokatolická farnost Obříství v. Česká republika) čj. stížnosti č. 65196/01 § 29

Ústavní zákon ze dne 9. ledna 1991 č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky dostupný online na psp.cz (<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>) [cit. 2012-02-25]

Podobně i PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 375

Rozsudek dostupný online na cmiskp.echr.coe.int (<http://cmiskp.echr.coe.int/tpk197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=Hasan&sessionid=89513815&skin=hudoc-en>) [cit. 2012-02-25]

Převzato z Pavlíček, Václav a kolektiv. PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 541

Srovnej i Protokol z 11 společné schůze SN a SL FS 8. A 9. 1. 1991 dostupný online na psp.cz (<http://www.psp.cz/eknih/1990fs/slsn/stenprot/011schuz/s011002.htm>) a psp.cz (<http://www.psp.cz/eknih/1990fs/slsn/stenprot/011schuz/s011017.htm>) [cit. 2012-02-25]

"Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut."

Srovnej sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. v platném znění

Dostupné online na eur-lex.europa.eu (<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303CS.01000101.htm>) [cit. 2012-02-25]

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, str. 556

Podrobněji, proč povinnost restituce neexistuje, a to přes skutečnost, že ministryně kultury za vládu i zpravodaj pro první čtení Benda tvrdili v poslanecké sněmovně opak je vysvětlena dále

Protokol z 19. března 1992 dostupný online na psp.cz (<http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/stenprot/033schuz/s033007.htm>) [cit. 2012-02-25]

srovnej zákon č. 522/1992 Sb.

Zákon ze dne 4. července 1991 č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností dostupný online Sbirka zákonu (http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=308/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy) [cit. 2012-02-25]

Tisk 649 dostupný on line na psp.cz (http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0649_00.htm) [cit. 2012-02-25]

Tisk 719 dostupný on line na psp.cz (http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0719_00.htm) [cit. 2012-02-25]

Protokol z 16. Schůze Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění ze dne 3. července 1991 dostupné on line na psp.cz (<http://www.psp.cz/eknih/1990fs/slsn/stenprot/016schuz/s016022.htm>) [cit. 2012-02-25]

§ 6 odst. 2 : "Výkon činností uvedených v odstavci 1 nesmí být v rozporu s ústavou, nesmí ohrožovat bezpečnost občanů a veřejný pořádek, zdraví a mravnost nebo práva a svobody druhých, nezávislost a územní celistvost státu"

Zákon ze dne 27. listopadu 2001 č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

V letech 2001 - 2003 předseda KDU - ČSL.

Bližší údaje na webové stránce ministerstva zahraničí - mzv.cz (http://www.mzv.cz/vatican/cz/vzajemne_vztahy/aktualni_stav/index.html) [cit. 2012-02-25]

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo české republiky*. 1 úplné vydání. Praha: Leges, 2011, 1120 s., ISBN 978-80-87212-90-5, strana 489. O některých výhradách ke smlouvě viz také PAVLÍČEK, V. *O české státnosti 3. Demokratický a laický stát*. Praha: Karolinum 2009.

Zákon z 21.2.1991 č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Zákon z 21.5.1991 č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, zákon č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů. Další zmírnění křivd v sobě obsahoval zákon č. 92/1991 Sb. o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, který stanovil možnost účasti potencionálních bývalých vlastníků na přípravě privatizačních projektů a jejich částečné odškodnění přímou účastí na privatizaci.

Viz jeho § 2

Dostupný např. online na kodex-kanoickeho-prava-1983 (http://www.google.com/url?sa=t&rt=j&q=Codex+juris+canonici+1983+116&source=web&cd=2&ved=0CDkQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.cechhrobnicky.cz%2Findex.php%2Fke-stazeni%3Fdownload%3D3%3Akodex-kanoickeho-prava-1983&ctbs=lr%3Alang_1cs&ei=Nr5rT8aZA-nJ0QXc_NjgBg&usq=AFQjCNHQiIPQzhNjVRYh9TeX3O8MKkocA&cad=rja) [cit. 2012-02-25]

Kánon 116 "§ 1. Veřejné právnické osoby jsou soubory osob nebo věcí, které ustavuje příslušný církevní představený, aby v mezích jim stanovených účelu jménem církve podle ustanovení práva plnily sobě svěřený vlastní úkol z oblasti veřejného prospěchu; ostatní právnické osoby jsou soukromé. § 2. Veřejné právnické osoby dostávají právní subjektivitu buď od samého práva nebo zvláštním rozhodnutím příslušného představeného, které jim ji výslovně uděluje; soukromé právnické osoby obdrží tuto subjektivitu pouze zvláštním rozhodnutím příslušného představeného, které tuto subjektivitu výslovně uděluje."

Restituce historického majetku tělovýchovných organizací prováděna dle jeho stavu ke dni 31. března 1948 podle zákona č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací souvisela s §9 zákona č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport ze dne 14. července 1949, finanční náhrada se nevyplácela.

Zákon ze dne 22. května 1991 č. 232/1991 Sb., o podmínkách a způsobu navrácení majetkových práv vyplývajících ze zákona č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací

Srovnej Nález Ústavního soudu č. 24/1997 Sb.

Srovnej § 6 zákona ze dne 5. března 1992 č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži

§ 6 zákona č. 126/1992 Sb. "(1) Stát navrátí Československému červenému kříži majetek, který mu byl odňat v období od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 v rozsahu uvedeném v příloze tohoto zákona. (2) Nemovitý majetek uvedený v příloze tohoto zákona se prohlašuje ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona za vlastnictví Československého červeného kříže.

Zákon z 23. 6. 2000 č. 212/2000 Sb., o zmírnění majetkových křivd způsobených holocaustem

Zákon ze dne 19. července 1990 č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

Srovnej zákon č. 338/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 298/1990 Sb. o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého

Usnesení vlády č. 498/1996 ze dne 25.9.1996 o postupu při převodu vymezeného nemovitého státního majetku církvím.

Dle § 6 odst. 1 písm. b) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Vládní návrh dostupný online na psp.cz (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>) [cit. 2012-03-25]

Srovnej např. článek *Církevní restituce: Aktivisté podali trestní oznámení* v deníku.cz z 19.2.2012 dostupný online na denik.cz (http://www.denik.cz/z_domova/cirkevni-restituce-aktiviste-podali-t20120219.html) či článek *Církevní restituce jsou nezákonné, tvrdí spisovatelka a podala trestní oznámení* z 19. 1. 2012 na novinkách.cz dostupný online na novinky.cz (<http://www.novinky.cz/domaci/256727-cirkevni-restituce-jsou-nezakonne-tvrdi-spisovatelka-a-podala-trestni-oznameni.html>) [cit. 2012-02-25]

§13 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Např. § 11 odst. 1 návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi - sněmovní tisk 580/0 dostupný online na psp.cz (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=580&CT1=0>) [cit. 2012-03-24]

Viz Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 12. 1996 č. 24/1997 Sb.

Viz § 14 odst. 8 zákona č. 299/1991 Sb.

Srovnej § 15 návrhu zákona s přihlédnutím k údajům uvedeným v důvodové zprávě

Insolvenční řízení vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp.zn.: KSUL 71INS 7539/2010-A-26, usnesení o úpadku dostupné online na insolvenční-rejstřík.cz (https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:L3KGI9CKEt4J:insolvenčni-rejstřík.cz/rimskokatolicka-farnost-trmice_ins-7539-2010/%3Fdoc_id%3D1330579+&hl=cs&pid=bl&srcid=ADGEEsG8hVUzZLNJVVLddBTaaj6KwSy_LQ5L2nqFzb0nOUP94vYiP78ee7FVHjTb2gjfWYsvaJNIVlb6NZDzumPYXpBC)

Rozsudek dostupný online na 194.213.41.20 (<http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/Dokumenty/EA1B75F5A061A60BC1256AAE003B321D>) [cit. 2012-03-12]

Srovnej čl. 2 odst. 1 Listiny: "Stát je založen na demokratických hodnotách, a nesmí se vázat na výlučnou ideologii ani na náboženské vyznání."

Např. BENDA, Marek. Restituční proces v 90- tých letech, Diplomová práce, Západočeská univerzita v

Plzni, Fakulta právnická, Katedra občanského práva, Praha 2008, dostupné online na scribd.com (<http://www.scribd.com/doc/23267710/34/Vztah-pravnicke-osoby-k-osobam-fyzick%C3%BDm>) [cit. 2012-03-10]

Srovnej např. článek Německý řád už chystá žaloby kvůli církevním restitucím na Novinky.cz z úterý 13. března 2012 dostupný online novinky.cz (<http://www.novinky.cz/domaci/261676-nemecky-rad-uz-chysta-zaloby-kvuli-cirkevnim-restitucim.html>) [cit. 2012-03-15]

Bible svatá. Kralický překlad. Matouš, kap. 19: 21-24 a kap. 5: 39 a 42. Srovnej online na etf.cuni.cz (<http://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/k/Mt19.php>) [cit. 2012-03-05]

Bible svatá. Kralický překlad. Matouš, kap. 19: 39. Srovnej online na etf.cuni.cz (<http://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/k/Mt22.php>) [cit. 2012-03-05]

Srovnej např. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. října 2006 čj. stížnosti 72208/01 ve věci Klein v. Slovensko či Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. ledna 2006 čj. Stížnosti 64016/00 ve věci Giniewski v. Francie

celý text

 [\(\) Katolická církev \(/topics/89-katolicka-cirkev\)](/topics/89-katolicka-cirkev) | [Církevní restituce v ČR \(/topics/358-cirkevni-restituce-v-cr\)](/topics/358-cirkevni-restituce-v-cr)

Výzva ústavním činitelům a jejich rodinným příslušníkům k převzetí majetkové odpovědnosti za případné škody vzniklé České republice v souvislosti s přijetím zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a její odůvodnění

Poslanci, zaručte se vlastním majetkem !

2. 9. 2012 / **Karol Hrádela** (/authors/3309-karol-hradela)

Otevřený dopis prosazovatelům církevních restitucí a navrženého majetkového vypořádání s církvemi

Na webové stránce TOP 09 byl zveřejněn rozhovor Miroslava Kalouska s názvem: *Kalousek: Církevní restituce hranici února 1948 neprolomí* (<http://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/kalousek-cirkevni-restituce-hranici-unora-1948-neprolomi-10752.html>). V tomto rozhovoru v reakci na dopis prezidenta nás místopředseda TOP 09 ubezpečil, že schválený zákon neprolomí hranici 25. února 1948. Můj názor jako advokáta je diametrálně odlišný. Již předpokládám spoustu soudních sporů, které zákon ke škodě mé vlasti přinese.

Není mým cílem zde s ohledem na rozsah výzvy vysvětlovat, proč prokazatelně dojde k prolomení této hranice, proč dochází k diskriminaci většiny našich občanů, proč se nejedná o restituci či vzájemné vyrovnání, ale spíše o dar státu soukromým církvím, jak vznikal tzv. církevní majetek a zda byl statkem soukromým či veřejným, nebo diskutovat na téma, zda skutečně nebyly církvím vypláceny náhrady za tzv. zabavený majetek, zda se může nějaký majetek při realizaci zákona vypořádávat třikrát a ne jen jednou, zda je napsán zákon tak, aby se vydával i majetek původně vlastněný necírkevními osobami, pokud jej církve pouze užívaly, zda skutečně rozhodovali Karel VI. (II), Marie Terezie či Josef II až po roce 1948, jak by bylo nutné, pokud nemá dojít k překročení hranice 25. 2. 1948, jak skutečně rozhodoval Ústavní soud, jaká jsou oprávněná očekávání necírkevních subjektů atd. Tím se budu zabývat jindy, bude-li o to zájem.

Některým otázkám zde zmíněným jsem se věnoval např. ve svém článku v Britských listech (/art/64146.html) či v rozhovoru pro Literární noviny (<http://www.literarky.cz/rozhovory/10671-ma-bh-majetek-rad>).

Ministr k požadavku našeho prezidenta na převzetí osobní garance toho, že přijetí zákona nebude v žádném případě znamenat nebezpečný precedens prolomení restituční hranice, uvedl: *„Já bych snad ještě pochopil, byť pro to není žádný nárok, kdyby chtěl pan prezident osobní dopis od každého z nás, kdo pro to bude hlasovat. Ale chtít osobní garanci od předsedů tří politických stran, když v Poslanecké sněmovně je jich mnohem víc, tomu prostě vůbec nerozumím. Předseda strany nemá více hlasů než jakýkoliv jiný poslanec jeho vlastní strany. ...A pokud někdo ode mě chce, jako od někoho, kdo pro to hlasuje, tak já mu odpovídám: Ne, jsem si naprosto jist, že to neprolamuje onu hranici. A ponesu si za to svoji odpovědnost jako člen vlády a jako člen parlamentu.“* Na adresu pana prezidenta jako odesílatele dopisu se pak dokonce vyjádřil: *„Já to jenom konstatuji, já to vůbec nekritizuji, protože každý máme právo na své slabší chvíle.“*

Cítím se dotčen vyjadřováním ústavního činitele na adresu nejvyššího představitele naší země, který se s mimořádným taktem snaží upozornit na některá rizika ohrožující Českou republiku a její ekonomickou stabilitu. To je základním důvodem pro sepsání této výzvy. Rozumím panu prezidentovi, proč chtěl převzetí osobní odpovědnosti od těch, kteří nejvíce církevní restituce prosazují. Pan ministr

však má pravdu v tom, že odpovědnost by měli nést všichni, kteří Českou republiku případně ohroží. Na rozdíl od něj se však domnívám, že odpovědnost by neměla být pouze politická, pouze odpovědnost deklarovaná jakýmsi dopisem, jak snad nedopatřením podsouvá požadavku pana prezidenta, ale i odpovědností právní a zejména ekonomickou. Toho lze legálně dosáhnout i tehdy, když takovou cestu naše ústava nepředpokládá, ale nevyklučuje. Pouhá politická odpovědnost je odpovědností zcela nedostatečnou za situace, kdy mnozí naznačují, že za „církvními restitucemi“ jsou jiné než deklarované a zejména specifické ekonomické zájmy.

V České republice je prý velmi rozšířená korupce. Korupčníci prý často převádějí své majetky na manželky, děti či rodiče. Běžně se tvrdí, že úplatky se pohybují kolem 10 a více procent. Počet stíhaných poslanců v souvislosti s majetkovou trestnou činností v tomto volebním období je podstatně větší než v jiných demokratických obdobích našeho státu. Případná realizace výzvy omezi pochybnosti o motivech prosazování navrženého zákona bez řádného odborného projednání a konsensu s veřejností. Odmítnutí této výzvy nám občanům též něco sdělí o tom, proč je schválen zákon v podezřelém znění. Nedovozuji, že by úplatky snad byly vyplaceny či přislíbeny v souvislosti s prosazením církvních restitucí. Nechci věřit, že by byla pravdivá slova poslankyně Kočí citovaná v rozsudku s Vitem Bártou (<http://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/264807-dokument-oduvodneni-rozsudku-nad-bartou-a-skarkou.html>) "*Kalousek mi poslal částku nebo velkou, velkou, velmi velkou nabídku, jako opravdu hodně velkorysou. Kterou já jsem teda odmítla. Ale jenom proto, že jsem si řekla, jaká je realita... jako abychom... velmi teda velkorysou. Takže je jako o čem přemýšlet*" nebo: "*My máme na účtech schovaný prachy, my máme sto dvacet milionů... na novou stranu, fakt.*"

Pokud by tomu tak bylo, tak částka 120 milionů je pouze drobkem proti desetině ze 139 miliard. Pevně věřím, že odchod některých poslanců ze strany Věci veřejné odmítající majetkové vypořádání v navrženém znění z ní nebyl vyvolán snahou o založení jiné strany prosazující církvní restituce, které Věci veřejné neměly ve svém volebním programu, a že zmiňované peníze s tímto odchodem a jejich hlasováním nesouvisely. Případné podepsání právně závazných dokumentů zabezpečujících náhradu možné škody i ze strany těchto poslanců zajisté prokáže poctivost jejich přístupu.

Aby se vyloučily obavy z možné korupce a z neodpovědného nakládání s majetkem státu, protože zákonodárci a vláda nevypořádávají připomínky nejen odborné veřejnosti a zřejmě dojde k přijetí zákona bez prověřování pochybností k navrženému zákonu, bylo by podle mého názoru správné, aby ústavní činitelé, kteří prosazují církvní restituce, a to zejména poslanci, kteří budou pro tento zákon hlasovat po jeho vrácení Senátem, ještě předtím, než zvednou pro tento zákon ruku a způsobí nezvratné důsledky pro naši vlast, uzavřeli smlouvu s Českou republikou ji chránící.

Ve smlouvě se zaváže, že uhradí ztrátu, která by České republice vznikla zejména vydáním majetku, který prokazatelně nepatřil církvím a církvním právníckým osobám ke dni 25. února 1948 nebo za který byla již poskytnuta náhrada. Hradili by za Českou republiku též případné finanční náhrady osobám, které by uspěly u soudů se svými žalobami či následně uzavřely dohodu se státem v důsledku toho, že Česká republika jednala diskriminačně s ostatními subjekty vůči církvím a jejich organizacím. Hradili by dále tržní hodnotu majetku, který by musela diskriminovaným Česká republika vydat ať na základě soudního rozhodnutí či jej vydala dobrovolně.

Aby se republika nepoškozovala možným přeléváním majetků těchto poslanců na jejich manžele, manželky a rodinné příslušníky, vyzývám tímto poslance, aby zabezpečili ještě před hlasováním o návrhu zákona po jeho vrácení Senátem, že takovéto prohlášení podepíší a příslušné smlouvy s Českou republikou včas uzavřou i jejich rodinní příslušníci. S výjimkou manželek s majetkem ve společném jmění s poslanci očekávám, že by ostatní vystupovali jako ručitelé za závazky poslance. Po uzavření těchto smluv se značně rozšířené podezření z nekalých úmyslů sníží a v případě předpokládaných škod dojde, byť v nepatrném rozsahu, k jejich uhrazení.

Věřím, že ústavní činitelé a jejich rodinní příslušníci prokáží, že ústavní činitelé jednají čestně a v zájmu své vlasti, a smlouvy včas uzavřou a že jim v tom Česká republika nebude bránit. Politická, ekonomická i právní odpovědnost zákonodárců za přijetí zákona nepoškozujícího Českou republiku a schváleného po vyloučení možných omylů a po zralé úvaze při respektování právního řádu a historie je potřebná a občany vyžadovaná (<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Protirestitucni-spisovatelka-dekuje-Klausovi-za-to-ze-se-postavil-vlade-244514>).

Můj návrh pak snad respektuje nejen původní požadavky pana prezidenta, ale zejména nás, občanů, aby ten, kdo někoho případně poškodí, přestože odborníci, pokud je jim dopřáno sluchu, na rizika upozorňují, za poškození nesl nejen politickou, ale i plnou osobní odpovědnost, především pak odpovědnost majetkovou. V případě přijetí mého návrhu příslušnými ústavními činiteli (včetně pana ministra jako poslance) a jejich rodinnými příslušníky na straně jedné a příslušnou složkou státu spadající pod pana ministra Kalouska na straně druhé se možná přestane diskutovat o pochybnostech některých spoluobčanů o skutečných důvodech přijímání zákona a o tom, zda někteří ústavní činitelé vědomě nejednají v rozporu s povinností péče řádného hospodáře při rozhodování o státním majetku, zda nejsou pro přijetí zákona z nečestných pohnutek v zájmu osobním a pro blaho soukromých subjektů.

V běžných obchodních společnostech odpovídají statutární (nejvýznamnější) představitelé za plnění svých povinností neomezeně, a to až do výše vzniklé škody. Při přijímání zákonů tuto odpovědnost ústavní činitelé nemají. Myslím si, že kdyby tuto povinnost měli ze zákona, či ji předem převzali vůči České republice jako smluvní závazek, věnovali by nakládání se státním majetkem zvýšenou pozornost. K tomuto převzetí smluvního závazku vyzývám ústavní činitele, které, jak doufám, nejen slovně, ale i fakticky podpoří církevní představitelé a církve.

Věřím, že jsou-li zákonodárci prosazující přijetí zákona přesvědčení o své pravdě a o tom, že jednají řádně, pak závazek odškodnění České republiky jako poctiví občané právně závazným způsobem převezmou ještě před schválením zákona. Ostatní občané by mohli věřit, že je s majetkem státu hospodařeno řádně a poctivě. Pevně doufám, že ústavní činitelé se svými rodinnými příslušníky i příslušná státní složka prokáží svoji připravenost zabezpečit majetkovou odpovědnost ústavních činitelů a jejich rodinných příslušníků ještě před hlasováním o navrženém zákonu.

Nepředpokládám, že by jednali jako někteří ústavní a církevní činitelé, kteří již déle než čtyři měsíce neodpovídají na dotazy z diskusního fóra k majetkovému vyrovnání. Uvědomuji si však, že jejich poctivé dopovědi by mohly signalizovat zájemcům, že vše není tak, jak se nám občanům ze strany prosazovatelů majetkového vyrovnání dle navrženého zákona opakovaně bez věcné diskuse tvrdí, když možnost vyvrátit tato tvrzení v odborných diskusích před zájemci za přítomnosti veřejností nám je odpírána (<http://www.akhradela.cz/clanky.html>).

Proto tímto v návaznosti na vyjádření ministra Kalouska vyzývám naše ústavní činitele a jejich rodinné příslušníky, aby právně závazným způsobem převzali osobní majetkovou a nejen politickou odpovědnost za to, že případným přijetím zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi nedojde ke vzniku škody České republice, a pokud ano, že škody České republice uhradí z vlastního majetku v plné výši.

Za jejich poctivost a odpovědnost, kterou projeví i převzetím ekonomického závazku, jim předem děkuji, a to i když budou hlasovat pro zákon, který považuji za velmi špatný.

👉 () **Katolická církev (/topics/89-katolicka-cirkev)**

České televizi: "Mlčení je také odpověď..."

4. 10. 2012 / **Karol Hrádela** (/authors/3309-karol-hradela)

email České televizi ze dne 20. 7. 2012 a odpověď ČT ze dne 22. 7. 2012.

Diváckému centru České televize: Vážení, dne 17. dubna 2012 se uskutečnilo Žofínské fórum na téma "Církevní narovnání, krok k rozvoji územních celků?". Část Vámi pořízeného záznamu je k dispozici i na internetu. Na něm jsem písemně položil otázky zveřejněné i na mé stránce (<http://www.akhradela.cz/clanky.html>). Přestože jsem byl prvním přihlášeným, k odpovědi na mé dotazy nedošlo.

Z uvedeného důvodu jsem se hlásil do diskuse i zvednutím ruky tak, abych alespoň zjistil, zda dostanu odpověď jiným způsobem. Když mne začal sledovat celý sál, byl jsem před ukončením fóra vyvolán moderátorem a jím dotázán na emailovou adresu s tím, že na ni obdržím odpověď na své nezodpovězené otázky.

Adresu jsem předal a odpovědi či mlčení diskutujících na položené otázky na své stránce jsem zveřejnil. Na fóru vystoupili a dle mého názoru prostřednictvím moderátora **slíbili zodpovědět dotazy Alena Hanáková, ministryně kultury České republiky, Dominik Duka, kardinál, arcibiskup pražský, Jiří Schwarz, Národní ekonomická rada vlády, Joel Ruml, předseda Ekumenické rady církví, Marek Benda, poslanec ODS, a místo původně ohlášeného Vítězslava Jandáka, poslance ČSSD, vystoupil senátor Jiří Dienstbier z ČSSD**. Na otázky odpověděli Jiří Dienstbier (ČSSD) a Jiří Schwarz (Liberální institut, NERV), a jejich odpovědi jsou pod otázkami na mé webové stránce zveřejněné. Do dnešního dne ostatní diskutující svoji odpověď nezaslali.

Mlčení prosazovatelů církevních restitucí na otázky vysokoškolského učitele, kdy odpovědi by zřejmě vyvrátily jejich tvrzení, mne zaráží. Vyvolává řadu pochybností.

Vím, že jste ještě i tuto diskusi natáčeli a pravděpodobně máte k dispozici i záznam, kdy se arcibiskup Duka rozčiloval nad mými otázkami. Protože pro odpověď lhůta 3 měsíců je poměrně velmi dlouhá, rád bych postupoval dle zákona o veřejném přístupu k informacím zejména vůči paní ministryni. Proto se na Vás obracím s žádostí o sdělení, zda máte k dispozici jakýkoli záznam i ze závěrečné části diskuse a zda mi ho můžete zaslat.

Vážený pane Hrádelo,

děkujeme Vám za důvěru, se kterou se na nás obracíte. Ohlasy, osobní názory i náměty diváků vítáme a respektujeme, pro tvůrce pořadů představují cenný zdroj inspirace pro jejich práci. Váš příspěvek předáváme pracovníkům Redakce zpravodajství, k možnému využití.

Jménem Diváckého centra Vám přeji letní pohodu nejen u obrazovek České televize. (Zachovejte, prosím, historii e-mailu, pokud na něj budete reagovat.)

S přáním příjemného dne

Alexandr Macek
ČESKÁ TELEVIZE
Divácké centrum

Autor je advokát, kandidoval proti ministru Pospíšilovi (ODS) na děkana právnické fakulty v Plzni.
Věnuje se už delší dobu odborně církevním restitucím.

EXKLUZIVNĚ Zákon o majetkovém vyrovnání -- cesta k novému charakteru českého státu

23. 11. 2012 / [Karol Hrádela \(/authors/3309-karol-hradela\)](#)

Prezident republiky Václav Klaus včera podpořil přijetí zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi nevetováním, ale pouhým odmítnutím podpisu předsedkyně sněmovny zasláného návrhu zákona a to bez ohledu na svůj komentář k tomuto odmítnutí. Zabránil tak pátému hlasování o tomto specifickém zákonu, které by možná zabránilo jeho přijetí. Ve svém vyjádření správně zhodnotil i formální a obsahově nedůslednou odpověď pana předsedy vlády a dalších ústavních činitelů na svoji výzvu související s prezidentem Benešem a Únorem 1948, když je samozřejmé, že hrozí mimořádně závažné ekonomické poškození České republiky, o němž se nehovoří.

Tvrzení, že panu prezidentovi nelze dát garanci, je samozřejmě právně nedůsledné. Nic nebránilo poslancům uzavřít příslušné smlouvy o odškodnění, kdy by Českou republiku odškodnili za vzniklé škody alespoň částečně. Pokud je mi známo, tak takovýto návrh byl navržen i na jednání naší Poslanecké sněmovny, ale při hlasování zejména hlasy podporovatelů církevních restitucí neprošel. Proč asi? Nevylučuji však, že poslanci budou chtít prokázat, že *pro* zákon hlasovali poctivě, podle svého přesvědčení a s jistotou, že škody České republice nevzniknou, takže uzavření příslušných smluv budou nyní prosazovat i bez iniciativy Parlamentu. Nebo snad ne?

Pan prezident nepodepsáním a fakticky schválením zákona otevřel prostor pro zcela novou etapu našeho státu. Věřím, že schválený zákon přinese řadu pozitivního, ale bohužel i negativního, spočívajícího zejména v pošlapání principu právního státu a rovnosti občanů. Dojde k narušení politické soutěže stran.

Pozitivním důsledkem přijetí zákona vedle některých dalších snad bude, že možná skončí mlčení k odborným výhradám k zákonu a přestanou se skrývat před veřejností důležité skutečnosti, prokazující vadnost tohoto zákona. **Koneckonců proč nedostatky dále tajit, když již třetí historické křivdy na naší zemi bylo dosaženo?** Možná se i autor konečně dočká odpovědí na své otázky, na které od prosazovatelů církevních restitucí čeká od 17. dubna 2012 (arcibiskup Duka, předseda Ekumenické rady církví Ruml, ministryně kultury Hanáková a zpravodaj zákona, poslanec ODS Benda). Třeba se změní i vysílání veřejnoprávní České televize a snad již konečně v ní proběhnou diskuze s odborníky, kteří zákon kritizují, a to nejen pro diskvalifikaci dekretů prezidenta Beneše, ale i z jiných důvodů. Možná i od ní již přijde odpověď na otázku z 20. 7. 2012, související s církevními restitucemi a mlčením ústavních činitelů.

Možná pedagogové v důsledku vyhodnocení procesu přijímání tohoto zákona získají zajímavé učební příklady, jak lze z nespravedlnosti udělat spravedlnost, jak staré právní zásady přestávají platit, jak lze říkat jedno a konat druhé, jak lze prosadit zákon silou a nevyvracet argumenty. Zajisté tento zákon bude důležitým „precedentem“ a zároveň symbolem, pro některé i symbolem křivd, bezpráví, korupce.

Osobně mám k předloženému návrhu řadu výhrad, přestože poctivé vyrovnání s církvemi podporuji a uznávám v mnohém i pozitivní přínos církví. Nebudu zatěžovat judikaturou o veřejném charakteru tzv. církevního a později zestátněného majetku, **který se změní na ryze soukromý s možností téměř libovolného nakládání s ním** (např. kauza Nové scény Národního divadla je dostatečně známá). Nebudu připomínat rozhodnutí již děda Josefa II. či Marie Terezie. To je zbytečné. Spíše se zaměřím na utajované problémy a své názory doložím citacemi. Nejedná se jen o to, že návrh zákona fakticky narušuje celý náš poválečný režim, že zakotvuje princip, že může vzniknout majetkové právo církví z bezprávní souvislosti s klatbou nad českým státem v roce 1217 vyslovenou proto, že český panovník Přemysl (Otakar) I. se souhlasem sněmu nechtěl platit církevní desátky v rozsahu požadovaném a vynucovaném církví. Církevní majetek tak vznikal proti vůli panovníka i sněmu a v důsledku útlakem vyvolaného souhlasu, když nelze v křesťanské zemi pohřbívat, oddávat atd., pokud to je zakázáno církevní autoritou. Nechci zkoumat, co se stalo později - křížácké války pro ochranu církevního majetku, vyhánění Čechů po bitvě na Bílé hoře. Zejména jde o to, že **dochází k hrubému porušení principů prosazovaných prezidentem Masarykem a zakladateli Československé republiky** i k vážné diskriminaci ostatních restituentů a dalších osob.

Kněží za křivdy na nich spáchané, které každý normální člověk odsuzuje, již byli odčiněni stejně jako ostatní fyzické osoby bez jakékoli preference či diskriminace. Za útlak páchaný na fyzických osobách vždy byly odškodňovány pouze fyzické osoby a ne osoby právnické mající k nim jakýkoliv vztah, přestože pronásledování kněží se stalo jedním z argumentů pro majetkové vyrovnání s církvemi.

Nyní jde o specifické „odškodnění“ některých právnických osob, diskriminující ostatní. Za co jiného než za hrubou diskriminaci lze považovat např. ustanovení § 2 zákona (Srovnejte dikci zákona: *Pro účely tohoto zákona se rozumí a) původním majetkem registrovaných církví a náboženských společností věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty, včetně spoluvlastnických podílů a součástí a příslušenství věcí, které byly alespoň část rozhodného období ve vlastnictví nebo které příslušely registrovaným církvím a náboženským společnostem, právnickým osobám zřízeným nebo založeným jako součásti registrovaných církví a náboženských společností, Náboženské matice nebo dalším právnickým osobám zřízeným nebo založeným za účelem podpory činnosti registrovaných církví a náboženských společností k duchovním, pastoračním, charitativním, zdravotnickým, vzdělávacím nebo administrativním účelům, nebo jejich právním předchůdcům,...*).

Ustanovení § 2 vydává zestátněný majetek humanitárních organizací založených pro podporu církví a náboženských společností, zatímco majetek jiných humanitárních organizací sloužící stejným humanitárním cílům se nevydával. **Cožpak církevní organizace jsou lepší než jiné organizace vykonávající stejnou činnost?** Cožpak neplatí Listina? Proč mají být náboženské organizace preferované před organizacemi světskými a to nejen nyní, ale vytvořením ekonomických předpokladů tímto zákonem i v budoucnosti?

V naší zemi se v rámci restitučních předpisů nikdy nevydával majetek někomu jinému, než skutečnému vlastníkovi. V případě majetkového vyrovnání s církvemi je pak zaveden do restitučních předpisů nový právní termín „příslušely“ a princip, že se vydává i majetek, který dle § 2 **příslušel církvím, tj. majetek, jehož církve nebyly vlastníky**. Posoudíme-li prvorepublikovou judikaturu a i judikaturu Rakouska-Uherska, zjistíme, že se mohlo například jednat o majetek státu či dalších necírkevních osob, ke kterému měly církve jen užívací právo, případně dokonce veřejný charakter měl

i další nepronajatý majetek jiných osob, v němž se např. jen jednou za čas sloužily bohoslužby. O tom se však vůbec nediskutovalo. Stejně tak neproběhla podrobnější diskuse o tom, že v pozemkových knihách byly často církevní organizace zapsány s poznámkou *sine presentato* – bez prokázání původu. Takovýto majetek se nyní může vydávat, přestože vlastnictví nebylo prokázáno, když postačí výraz, že *příslušel*.

Nyní tak dojde k legalizaci nabytí vlastnictví takového majetku, kde jeho vlastnictví bylo za Rakouska – Uherska považováno za neprokázané (podobně to bylo u katedrály sv. Víta), když nyní se takovýto majetek bude vydávat jako majetek příslušející.

Stejně tak se téměř nehovořilo o tom, že ve znění zákona se prokazatelně **ruší reforma Josefa II. v souvislosti s náboženskou maticí a změnou jejího zřizovatele**. Jen minimálně se zmiňovala diskriminace ve způsobu výpočtu náhrad mezi církvemi a ostatními restituenty a principy vztahu státu a církve, prosazované prezidentem Masarykem, jehož odkaz je přijatým zákonem pošlapán...

Za nejvážnější pochybení však považuji to, že se tvrdí, že za vyvlastněný majetek církve nedostaly náhrady, aniž by kdokoliv kdykoliv na důkazech vysvětlil, jak je možné, že podle oficiálních státních údajů došlo ke zvýšení výdajů na církve po revizi pozemkové reformy po roce 1947 (v roce 1948 bylo vyplaceno na církve více, než v roce 1947 a již v srpnu 1949 podstatně více než v celém roce 1948). Není zřejmé, z čeho pramení přesvědčení projevující se v důvodové zprávě, že církevní náhrady nebyly vyplácené a kdo, kdy a jak to zkoumal. Obavy, že stejný majetek může být „nahrazován“ až třikrát, nejsou do dnešního dne vyvráceny.

Nelze se divit, že na zásadní otázky nedostávají právní odborníci odpovědi, když vyjádřit odborné názory zpochybňující zákon měli ztížení i opoziční poslanci. Stalo se tak například při 3. čtení zákona. Došlo zde k odnětí slova vystupujícímu poslanci se stanoviskem poslaneckého klubu, v kterém vysvětloval historické souvislosti a právní charakter tzv. církevního majetku. Pak těžko lze někoho přesvědčit o tom, že v důvodové zprávě mohou být chyby, když argumentující nesmí hovořit.

Po vrácení zákona senátem se o návrhu zákona nehlasovalo na nejbližší schůzi sněmovny, jak stanoví jednací řád v § 97 odst. 3): *„Jestliže Senát návrh zákona usnesením zamítne, předseda jej na nejbližší schůzi, nejdříve však za 10 dnů od doručení usnesení poslancům předloží Sněmovně, aby o něm hlasovala znovu. Návrh zákona je přijat, schválí-li jej Sněmovna nadpoloviční většinou všech poslanců.“* a čekalo se v rozporu s duchem Ústavy, až dojde ke změnám ve složení poslanecké sněmovny.

Po vrácení zákona Senátem byl návrh zákona rozeslán poslancům dne 17. 8. 2012, tj. o návrhu zákona **se mělo hlasovat na nejbližší schůzi**, tj. fakticky na 45. schůzi ve dnech 4. až 7. září 2012. Zákon byl zařazen do návrhu programu 45. schůze, ale místopředseda Sněmovny Lubomír Zaorálek (ČSSD) s podporou představitele ODS Stanjury a dalších navrhl vyřazení bodu číslo 3, zkráceně řečeno církevních restitucí z programu schůze, tj. navrhl, **aby se na nejbližší schůzi o návrhu zákona nehlasovalo. S tímto postupem Sněmovna vyslovila souhlas**. Pro vyřazení tohoto bodu z přítomných 186 poslanců hlasovalo 180 poslanců, proti 1. Návrh na vyřazení tak byl přijat. **Sněmovna tak nepřijala na nejbližší schůzi nadpoloviční většinou všech poslanců usnesení o přijetí návrhu zákona**. Rozhodla tak až později - za jiného složení Sněmovny. Hlasování Poslanecké sněmovny o tomto zákonu na jiné než nejbližší schůzi se tak zdá být přímým **porušením zákona**, když vzniká otázka, zda lze na jiné schůzi legálně o návrhu zákona hlasovat.

O návrhu zákona se hlasovalo se až na 47. schůzi konané ve dnech 23. října až 9. listopadu 2012 a opětovně vznikla zajímavá právní otázka. **Může mít v jeden kalendářní den Sněmovna více jednacích dnů? Jak dlouho může jednací den trvat?** Mohla sněmovna rozhodovat po půlnoci v den výročí bitvy na Bílé hoře o návrhu zákona po vrácení Senátem? Jednací řád uvádí: - „§53 (1) Sněmovna zahajuje své denní jednání nejdříve v 9 hodin a končí nejpozději ve 21 hodin. Hlasování o návrzích zákonů, o pozměňovacích návrzích k nim a o mezinárodních smlouvách vyžadujících souhlas Parlamentu a o změně této doby pro hlasování, lze zahájit nejpozději do 19 hodin. Na návrh nejméně jedné pětiny všech poslanců, případně dvou poslaneckých klubů se může Sněmovna usnést jinak.(2) Před koncem každého jednacího dne ohlásí předsedající den, hodinu a pořad příštího jednání.“

Poslanec Stanjura navrhl následující: „Vážená paní předsedkyně, kolegyně a kolegové, dovoluji, abych jménem dvou poslaneckých klubů navrhl, aby Poslanecká sněmovna jednala a meritorně i procedurálně hlasovala o všech návrzích dnes po 19. i po 21. hodině, případně i po půlnoci.“ Jeho návrh byl poslaneckou sněmovnou hlasy poslanců podporujících restituce přijat.

Skutečně lze jednoznačně dovodit, že se může jednat následující kalendářní den s tím, že jde o jednání předchozího dne, tj. že po půlnoci se může jednat jako na jednání předchozího dne, přestože Sněmovna hlasovala o jednání po půlnoci, aniž by předsedající po skončení jednání předchozího dne oznámil, že se poslanci sejdou další den ihned po půlnoci. Lze libovolně nakládat s výrazem „den“? **Pro poslance nemá den 24 hodin?** O nočním či popůlnocním jednání bez hlasování o jednání před devátou hodinou ráno a bez předchozího ohlášení se jednací řád nezmiňuje.

V našem právním řádu je unikátem přijetí zákona tak, že nejprve předsedající vyhlásí přestávku a dojde k odhlášení poslanců, aby poté, co je na základě námitek představitelů vládní koalice přestávka odvolána. Hlasovalo se tak v nepřítomnosti opozice o Senátem vráceném zákonu v době, kdy měla být původně vyhlášena přestávka, přestože případně někteří poslanci v souladu s tradicí o právu klubu na přestávku mezitím opustili jednací místnost a nemohli se přihlásit do diskuse. K tomu uvádí stenozáznam:

Poslankyně Kateřina Klasnová: *Vážená paní předsedající, děkuji za slovo. Vážené kolegyně, vážení kolegové, my jsme si v dnešním dlouhém jednacím dni ještě nevzali pauzu na jednání klubu, a já proto prosím o dvě hodiny pro jednání klubu Věcí veřejných. Děkuji.* (Výkřiky a potlesk zprava.)

Předsedkyně PSP Miroslava Němcová: *Vyhlašuji přestávku...* (Námítky v sále.) *Pardon.*

Poslanec Zbyněk Stanjura: *Je to poměrně neobvyklé, navrhuji o tom hlasovat.* (Potlesk.)

Předsedkyně PSP Miroslava Němcová: *Tak já vás ale musím poprosit, abyste se všichni přihlásili, protože jste byli odhlášeni. Paní kolegyně Klasnová. Prosím.*

Poslankyně Kateřina Klasnová: *Já bych ráda připomněla, že dle jednacího řádu není nic neobvyklého, když si poslanecký klub vezme pauzu. Dneska jsme tady byli svědky toho, že si několikrát braly pauzu i koaliční kluby pro svoje jednání, kdy nejspíš právě tady pobíhala strana LIDEM se soupisem a s papírem, co chceme za to, že dneska tady budeme hlasovat církevní restituce, takže si myslím, že je zcela legitimní chtít dvouhodinovou pauzu. A pokud se tady dneska bude o té dvouhodinové pauze hlasovat, tak chci říct, že to sem zavede určitý precedens, který se tady bude muset dodržovat vždycky, takže aby*

si to uvědomila Poslanecká sněmovna. A je to skutečně něco, co je proti jednacímu řádu a proti celé praxi Poslanecké sněmovny. Takže já na svém návrhu trvám a obávám se, že hlasování o této přestávce je něco, co se tady ještě nestalo a je to proti jednacímu řádu. (Projevy nesouhlasu v jednacím sále.)

Předsedkyně PSP Miroslava Němcová: *Pan kolega Stanjura.* (V jednacím sále je velký hluk.)
Nepokřikujte nikdo na nikoho! Pan kolega Stanjura má slovo. ***

Poslanec Zbyněk Stanjura: *Není to proti jednacímu řádu. Nic takového jednacím řád neříká. Je legitimní to navrhnout. Je legitimní o tom hlasovat. Ano, já jsem pochopil, co jste říkala - že když budeme hlasovat teď, budeme hlasovat i příště. Přesto trvám na svém návrhu, abychom o tomto hlasovali.* (Potlesk.)

Předsedkyně PSP Miroslava Němcová: *Poslanecká sněmovna nyní rozhodne. Prosím, abyste se všichni přihlásili a budeme hlasovat o návrhu pana poslance Stanjury, o námitce pana Stanjury proti přestávce. Zahajují hlasování číslo 155. Kdo souhlasí s panem poslancem Stanjurou, který vznáší námitku proti přestávce? Kdo je proti? Hlasování číslo 155. Přítomno 100, pro 97, proti 1. Takže bylo rozhodnuto, že přestávka se konat nebude.*

úplný stenozáznam z diskuze o návrhu zákona o církevních restitucích - sněmovní tisk 580/4

Hlasy představitelů koalice tak bylo v době původně vyhlášené přestávky rozhodnuto o tom, že se bude o církevních restitucích jednat a následně byl i zákon hlasy 102 poslanců ze 103 přítomných poslanců přijat.

Přijatý zákon tak přináší řadu nezodpovězených otázek obsahových a procedura jeho schvalování i procesních. U prosazování majetkového vyrovnání s církvemi bylo možné mnohé. Proč?

Kam povede Českou republiku přijetí tohoto unikátního a specificky prosazovaného zákona? Komu bude zákon sloužit? **Snad v důsledku tohoto zákona alespoň Českou republiku nebudou žalovat církevní organizace, kterým nic nebude vydáno**, za to, že za jejich majetek dostane odškodnění církev, tj. nevlastník, a ne ony, jako původní vlastníci, pokud doopravdy byli vlastníky v době před 25. únorem 1948.

Autor je advokát

Tématu církevních restitucí se dlouhodobě věnuje.

13. 07. 2012 Karol Hrádela: "Co bylo ukradeno, musí být vráceno" aneb právní rozbor k problematice restitucí církevního majetku

☛ () [Katolická církev \(/topics/89-katolicka-cirkev\)](/topics/89-katolicka-cirkev) |

[Církevní restituce v ČR \(/topics/358-cirkevni-restituce-v-cr\)](/topics/358-cirkevni-restituce-v-cr)
